

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Ахъщэр игъом гъэфедэгъэн фае

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат республикэм Иоф шызышлэрэ псэолъэшл организациехэм япашэхэм тыгъуасэ зэлюкэгъу адырилагъ. Социальнэ объектэу ашлэхэрэм ыкIи зэтырагъэпсыхъажьхэрэм альэныкIоКIа федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм къатIупшырэ ахъщэу 2010-рэ илээсым телытагъэр игъом гъэфедэгъэн зэрфаем ахэр тегушылагъэх.

АР-м ивице-премьерэу Алексей Петрусенкэр, АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIа иминистрэу Нэтхьо Разыет, АР-м псэолъэшIынымкIа, транспортнымкIа, псэупIа-коммунальнэ ыкIи гъогу хъызмэтхэмкIа и Министрствэ ипашэу Валерий Картамышевыр ащ хэлэжъагъэх.

Агъэнэфэгъэ федеральнэ ыкIи республикэ программэхэм адиштэу, илээсэу тызыхэтир имыкIызэ объект 28-рэ

гъэпсыгъэн ыкIи гъэцкIа-жыгъэн зэрфаер къылуагъ «Стройзаказчикым» ипашэу Абрэдж Аслъан. Ащ къызэрилуагъэмкIа, федеральнэ гупчэм къытIупшыгъэу къэнэгъэ сомэ миллиони 180-рэ фэди-зыр ыкIи республикэ бюджетым къытIупшыгъэ ахъщэу счетхэм къарынагъэр зэкIэри шIокI имылу 2010-рэ илээсым гъэфедэгъэнхэ фае. Объектхэм язэтегъэпсыхъан фэгъэ-зэгъэ псэолъэшл организациехэм япашэхэр нэужым зырызэу къагъэтэджихэзэ Иофэу ашIэрэм, япшъэрылхэр зэрэ-зэшIуахырэм къатырагъэгущылагъэх. Бюджетхэм къатIупшырэ ахъщэр ахэм нахыбэрэмкIа игъом агъэфедэ нахмышIэми, гумэкIыгъохэри шымылэхэу пфэлоштэп.

— Федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм къатIупшыгъэ ахъщэр 2010-рэ илээсым проценти 100-м кIахъэу дгъэфедэн фае, — къылуагъ Къумпыл Мурат. —

Зипшъэрылхэр тэрэзэу зымыгъэцкIэрэ пашэхэм пшгъэдэжыгъэ ядгъэхъышт, ахэм зэ-зэгъыныгъэу адэтшыгъагъэ-

хэм кIуачIа ямылэжъэу тIытэшт. Ащ фэдэ чIыплэ тимыуцоным фэшI псэолъэшл организациехэм къатефэрэр зэкIэри зэшIуахын фае. Непэ технологиякIау шылэхэр дгъэфедэхэзэ, объектэу тшIыхэрэр шэпхэ инхэм адиштэхэу дгъэпсынхэр анах мэхъанэшхо зилэ лъэныкIохэм ащыцэу сэлбьтэ. Ахъщэр игъом къэтэтIупшы, ащ тыщыкIэрэп, къэнэжырэ закIор ар охътэ гъэнэфагъэм зищыкIагъэм пэлудгъэхъаныр ары. Зипшъэрылхэр зымыгъэцкIэхэрэм пхъашэу тызэрадезеклоштыр джыри зэ къыхасэгъэщы.

2010-рэ илээсым имызакIоу къэкIорэ илээсхыи республикэм шашIынэу агъэнэфэгъэ объектхэм апае бюджетхэм къатIупшышт ахъщэр игъом къалэкIахъаныр, ар зищыкIагъэм пэлугъэхъэгъэныр пшгъэрылх шъхъалэу шытхэм ащыцэу Премьер-министрэм къылуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

А.К. ТхъакIушынэм фэкIо

Лъытэныгъэ зыфэсшIыр Аслъан Кытэ ыкIор!

Адыгэ Республикэм икIультурэ ихъхъоныгъэ сIахъэу хэсшIы-хъэрэм осэихо къызэрэфэпшIыгъэм фэшI инэу сыпфэраз. 1974-рэ илээсым гупчэ журналэу «Огонекым» Коцбэе Пицумафэ ирассказэу «Былымгъомтхэм яатэкъэжэ» зыфилоу сэ зэсидзэ-кIыгъэр къыхэзэгъагъ. 1976-рэ илээсым Москва къыщыдэкIырэ журналэу «Сменэм» Цукэо Юныс ирассказитIоу зэсидзэ-кIыгъэхэр къыхиутыгъагъэх. Нэужым Урысыем иобщественность хигъэунэфыкIыгъэ романхэу «ГъуцI Тыгъуэжым итаурыхъ», «Шэмыохъу» зыфилохэрэр зэсидзэ-кIыгъэх.

Урысыем икIэлэ шъхъалэ къыщыдэкIырэ журнал зэфэ-шъхъафхэм Еутых Аскэр, Къукэо Налбий, Кушъу Аслъан, Къулэ Амэрбий, Анатолий Шипитыко, ПэтIыоуцэ Феликс, Эдуард Овчаренкэм, Анатолий Пренкэм, Евгений Саловым, КIэсбэжэ Къэплъанэ, Анатолий Шипулиным ятворчествэ ин фэгъэхъы-гъэ очеркхэр ыкIи статьяхэр къарызгъэхъагъэх. Спорт еджасIау Кобл ЯкIубэ зыфэгъэзэгъэм идунэе гъэхъагъэхэм, ащ иIоф лъы-зыгъэкIотэрэ Хъэпэ Арамбий ыкIи ахэм аIугъэ адыгэ бэнэ-кIо шIагъохэм афэгъэхъыгъэхэр мызэу-мытIоу журналхэмрэ тхыль-хэмрэ къадэгъэхъагъэх, цIыфыгъэ шэпхэ дахэхэм арыгъозэрэ, гушгъэхэлэжэ бай зилэ, экономикэм ылъэныкIоКIа гъэхъэгъэшIухэр зышIыгъэ ыкIи нэмыкI цIыф шIагъохэм афэгъэхъыгъэхэр къы-хэсшIуыгъэх. Оры сизупсэ Адыгеим ипрезидентхэм ащыцэу апэрэу къэралыгъо лъэганIэм тетэу ахэм аналэ атезыдзагъэр.

Ащ фэдэ фыщытыкIэм иджэуапэу сэри гуфэбэныгъэ зы-хэлэ, шъхъэихыгъэ, рэзэныгъэ ин къызыхъыщырэ гушIэхэр къыпфэсэгъазэх. Урысыем икIэлэ шъхъалэ сщыцэсэуи, Тхъэм кIуачIэрэ псауныгъэрэ къыситымэ, цIыф лъэпкъы-бэмэ ялIыкIохэр зыщыпсэхэрэ, егъэшIэрэу ныбжыкIа Адыгеим «мыкIонэ махълэу» джыри сызэриIэщытыкIа, сичIыпIэгъухэм, скъоихэм, сIофшIагъухэм ренэу сишIуагъэ язгъэкIыным сызэрэфэхъазырыщытыкIа усэгъэгъэ.

Лъытэныгъэ ин къыпфэзышIау тхакIоу Гарий НЕМЧЕНКО.

Адыгэ Республикэм и Президент иунашъу

Гъэпсэфыгъо мафэу
гъэнэфэгъэным ехылагъ

Дин мэфэкIау Къурмэныр Адыгэ Республикэм шыхэгъэунэфыкIы-гъэным тегъэпсыхъагъэу, Адыгэ Рес-публикэмрэ Краснодар краимрэ ащыпсэурэ быслымэнхэм я Дин-дэлэжъапIа къызэрэкIэлъэгIугъэр къы-дэслыгъэзэ унашъо сэшIы:

1. Адыгэ Республикэм икIэралы-гъо хабзэ игъэцкIаКIо органхэм япа-шэхэм 2010-рэ илээсым шэкIогъум и 16-м ИофшIахэм зарагъэгъэпсэ-фынэу.

2. Адыгэ Республикэм икIэралы-гъо хабзэ иорганхэм, чIыплэ зы-гъэлорышIэжынымкIа органхэм, мылкъу лъэпкъэу къызыфагъэфедэ-рэм емылтыгъэу организациехэм япашэхэм игъоу афэлъэгъугъэнэу ИофшIэн законодательствэм къызэ-рэщыдэлъытэгъэ шIыкIэм диштэу яIофшIахэм 2010-рэ илээсым шэ-кIогъум и 16-р гъэпсэфыгъо мафэу афагъэнэфэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу ТХЪАКIУШЫНЭ
Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
шэкIогъум и 12, 2010-рэ илээс
N 131-рп

ЛэжыгъэшхоКIа къетэнэу мэгулгъэ

Бжыхъэ мэфэ ошIухэу къызэлъы-кIуагъэхэм агъэгущIуагъэхэм ащыщых Кошхъэблэ районым хэхъэрэ ЕджэркIо-е къоджэ псэупIэм илэжъаКIохэр. Гуэты-ныгъэшхо фыряIау фермер кIаэбэмэ губгъом ичIыплэ зэфэшъхъафхэм коц чылапхъэр жьогъэ хъасэхэм зращыра-гъэкIурэр шэкIогъум и 10-м ащ тызы-шцIэм къэтлэгъугъ.

Апэу тызIуагъэхэр къоджэ псэу-плэм иадминистрацие ипашэу Брыцу Налбийрэ ащ игуадзэу мэкъумэш Ио-фыгъохэм афэгъэгъэгъэ ФэкIолI Му-ратрэ. Ахэм къытфалотагъ бжыхъасэ-хэм, анахъэу коцым ипхын япсэупIа чIыплэ зэрэщызэхъагъэр.

— Тикъоджэ псэупIа чIыгу гектар

мини 3-у шагъэфедэ-рэм анахъэу къащагъэ-кIырэ коцымрэ тыгъэ-гъазэмрэ, — еIо Фэ-кIолI Мурат. — Мы-гъэ Iуахыжыныу бжы-хъэсэ гектар 1160-рэ апхынэу итхъухъэ-гъагъ, ащ шыцэу непэ ехъулIау халъхъагъэр хъэ гектар 60-рэ коц гектар 930-рэ. Къэнэгъэ гектари 170-м ипхын мэфэ зытIушкIа ты-хынэу тэгугъэ. Ащ да-кIоу тыгъэгъэгъэ гектар 1860-у тIагъэм иIухыжын тыухыгъэ, тапэрэ илээс-хэм ялбытыгъэмэ, ащ къытыгъэм хэ-ти ыгъэрэзэгъап — гектар телытэу

центнер 15 ныIэп. Ом изытет зэрарэу къыздихыгъэхэм ари ащыщ. Тыгъэгъазэм мыгъэ осэ дэгъу зэри-Iэм фэшI аугъоижы-гъэм кIэгущIугъэх.

Фермерхэм ащыщ зыщыпхъэрэ чIыплэм Налбийрэ Мурат-рэ тацэ. Лэбэ Iушъо

Iуль жьогъэ хъасэу пхъэкIо агрега-тыр къызщекIокIырэм ыщыпэ щыт хыльгъэзэгъэ машинэм дэжэ тыщыIо-кIа фермерэу Шъхъэлэхъо Аслъан.

— СимэкъумэщышIа-фермер хъызмэтшIапIа «Нэфын» фэсыу-сыгъ. Чыгу гектар 27,5-рэ сэгъэла-жъэ, — къытфэлутагъ Аслъан. — Гек-

тар 17,5-м коцыр къыщызгъэкIышт, адрэ гектари 10-м тыгъэгъазэр шыс-пхышт. Синыбджэгъу фермерэу Пыш-тыкIа Хъазрэт ипхъэкIо агрегаткIа къысфэкIуагъэу сичIыгу непэ тышп-хъэ, пчыхъэ нэс а ИофшIэныр тыухышт. ТызкIалырытыр сэ симашин, коц чы-лапхъэр къырысшагъ.

КъэкIокIы пхъэкIо агрегатыр. Ре-гъэкIу ащ коц чылапхъэу къэкIорэгъэм лэжыгъэшIуагъэ къетэнэу фермерыр зыщыгугъырэр.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хъаджэрэртбий.
Сурэтхэр тезыхыгъэр Аркадий
Кирнос.

Улапэхэм яшлушлэ Иэпылэгъу

Къуаджэм иИмамэу Нэфышъ Къэзэуат къызэриуагъэмкIэ, ТIопсэ районым ит псэуплэхуэ псыкъиуным зэрарышхо зэригъэшлэгъэхэм ашыщэу Кодэ-шъхьапIэ шыпсэухэрэм улапэхэм яшлушлэ Иэпылэгъу бэмышлэу алыгъэлэсыгъ.

— Адыгэхэм сыдигъуи яхабз къин къызыфыкъокIыгъэм, чIыплэ эжъу ифагъэм Иэпылэгъу фэхунхэр, — къелуатэ Нэфышъ Къэзэуат. — Ащ ищысэшлэу хуыгъэ тикъоджэдэхэм язекIуакIэ. Ахэм мэфищым къыклоцI агъэхъазырыгъ шлушлэ Иэпылэгъу псыкъиуным анахь зэрар зэри-

хыгъэхэм афашэщтыр. Унагъо пэпчэ иамал къызэрихуэу ишлуагъэ къыгъэкIуагъ. Ахэтыгъэх ахыщэ къэзытыгъэхэри, гъомылапхэкIэ къыхэлэбагъэхэри. Цыфхэм кIымафэм агъэфедэн алъэкIышт хэтэрыкI гъэшлэу гъэ-фэшхъафхэр, нэмыкIхэр къыгфахыгъ, къытатыгъ. Сомэ мин 50-у къоджэдэхэм къаутоиыгъэмкIэ тцэфыгъэ шъоушыгъу, хьаджыгъэ, картоф.

Шлушлэ Иэпылэгъу къоджэдэхэм къаутоиыгъэр КодэшъхьапIэ нагъэсыным пае автобусэу «Газель» зыфалорэм фэдэр къаритыгъ унэе хъызмэтшлалэу «Адыгэ

шыгъу» зыцIэм игенеральнэ директорэу Хъуажъ Аслъан, гъэ-тыныпхуэу ищыкIагъэм фэдици къафыригъахуи.

— КодэшъхьапIэ къыщытпэгъокIыгъ, — еIо Къэзэуат, — хылушъо шапсыгъэхэм яИмамэу Шъхьэлэхъо Батмызэ. Шлушлэ Иэпылэгъу зыфэтшэгъэ къоджэдэхэм лъэшэу ягуапэ хуыгъэ улапэхэм язекIуакIэ, анахь къошлагъэхэм афэдэу тыкъагъэкIотэжыгъ. Алахьым ащ фэдэ тхьамыкIагъом хэти шерэуэхум, тапкIэ Тхьэм шлушлэ, гушлуагъокIэ тызэлуегъагъ.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 52-рэ зэхэсыгъо 2010-рэ ильэсым шэклогум и 17-м щыIэшт.

Зэхэсыгъом зыщатэгущыIэшт Iофыгъохэм ахагъэхъагъэх мы къыкIэлъыкIохэрэр: законопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Организациехэм ямылкъу хэбзэлэхуэу тыралъхьэрэм ехыыллагъ» зыфилорэм ия 4-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшлэгъэным фэгъэхъыгъэм» ятIонэрэу хэплъэгъэныр; законопроектхэу «2011-рэ ильэсымкIэ ыкIи план пIалъэхэу 2012-рэ, 2013-рэ ильэсхэмкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ехыыллагъ» зыфилорэм, «2011-рэ ильэсымкIэ ыкIи план пIалъэхэу 2012-рэ, 2013-рэ ильэсхэмкIэ шIокI зимылэ медицинэ страхованиемкIэ Адыгэ республикэ фондым ибюджет ехыыллагъ» зыфилорэм, «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениехэм яправовой положение заулэмэ яхыыллагъ» зыфилорэм, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ехыыллагъ» зыфилорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшлэгъэным фэгъэхъыгъэм», «Адыгэ Республикэм и Законэу «Транспорт хэбзэлэхым ехыыллагъ» зыфилорэм ия 3-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшлэгъэным фэгъэхъыгъэм» апэрэу ахэллэгъэныр ыкIи нэмыкI Iофыгъохэр.

Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м зэхэсыгъохэр зыщызэхашэрэ Залышхоу хэтым сыхъатыр 11.00-м ащ иIофшIэн шыригъэжэщт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ильэсыбэ хуыгъэу гуетыныгъэ фыряIэу гъэсэныгъэм ылтэныкIокIэ Iоф зэрашIэрэм, къытIэкIухуэхэрэм япIунрэ ягъэсэныгъэрэклэ гъэхъагъэхэр зэрашIэхэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шыгъу тхылы афагъэшъошагъ:

— **Белимэ Светланэ Хъусен ыпхъум**, МОУ-у «Гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ гурыт еджапIэу N 17-р» зыфилэу поселкэу Табачнэм дэтым идиректор Iуныгъэ IофымкIэ игуадз;

— **Лотоцкая Еленэ Иван ыпхъум**, МОУ-у «Гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ гурыт еджапIэу N 17-р» зыфилэу поселкэу Табачнэм дэтым идиректор Iуныгъэ-гъэсэныгъэ IофымкIэ игуадз, ублэлIэ классхэм якIэлэгъадж.

Ильэсыбэ хуыгъэу шлуагъэ къытэу гъэсэныгъэм иIоф зэрэфэлажэрэм, гурыт еджапIэм гъэсэныгъэ-пIуныгъэ Iофэу шызэрэхэрэм ышъхьэкIэ илахышхо зэрэхишIы-хэрэм, къытIэкIухуэхэрэм ыныбжыкIэхэм яегъэджэнрэ япIунрэклэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шыгъу тхылы фагъэшъошагъ **Едыдж Фатимэ Кимэ ыпхъум**, МОУ-у «Гурыт еджапIэу N 10-у» п. Лъэуэтэнхьаблэ дэтым идиректор Iуныгъэ IофымкIэ игуадзэ.

Сомэ миллиони 157-рэ пэлуагъэхъашт

Мыекъопэ къэлэ гъогухэм ахэхэрэ объект 25-мэ мы ильэсым джыри гъэцэкIэ-жынынхэр арашылIэщтых.

— Къэлэ шъхьалэм игъогухэр зтегъэпсыхъэгъэнхэм пае федеральнэ ыкIи муниципальнэ бюджетхэм сомэ миллиони 157-рэ къатIупщыгъ, — къыхегъэщы Мыекъопэ къэлэ администраци-

ем ипресс-къулыкъу. — Мы мафэхэм яхуылIэу объект 20-мэ асфальтыр атыралъхъэгъах, гъогуи 4-у игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжынынхэр зэрашылIагъэхэр шIэхэу атыщтых.

Мыекъуапэ игъогухэм язэтегъэпсыхъан ильэсэу тызыхэтым итыгъэгъазэ аухынэу ары зэрагъэнэфагъэр.

Пынджым ыуасэ кырагъэIыхын амал щыI

Адыгэ Республикэм еж къыдигъэкIырэ пынджыр сомэ 26-кIэ ышэн амал илэшт (джырэ лъэхъан ащ ыуасэ сомэ 45-м республикэм щыкIэхъэ). Ащ фэдэ къэбарыр къытIэкIэзыгъэхъагъэр АР-м мэкъу-мэщымкIэ и Министрств ары.

Пынджыр переработкэ зышлэ, а лъэныкъомкIэ Урысыем и Къыблэ анахь завод инэу итхэм ясатыр Адыгэ-къалэ щагъэпсыгъэм республикэм щыпсэурэ цIыфхэм икIу фэдиэу мы продуктър алэкIигъэхъаным фэхъазыр. Ильэсым къыклоцI заводым пындж тонн мин 50

фэдиэ переработкэ ышIын ылтэкIышт.

РАЕН-м иакадемикэу Юрий Тарасовым зэрилытэ-тэрэмкIэ, переработкэ зышIырэ чIыплэ предприятие-хэм ящыкIэгъэ мэкъумэщ продукциер къалэкIэхъаным ыкIи ащ зегъэушъомбгъу-гъэным апае производитель-хэмрэ переработчикхэмрэ язэпхыныгъэ нахь гъэпытэ-гъэн фае.

Адыгеир пштэмэ, 2010-рэ ильэсым къыклоцI гъомылэ-пхъэ ыкIи перерабатываущэ отраслхэм сомэ миллиарди 4-м еху зытефэрэ продукцие къыдагъэкIыгъ.

ИофшIапIэхэр кызылэуахыгъэх

2010-рэ ильэсыр къызи-хъагъэм къышгъэжъагъэу Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ мин 1,2-у ИофшIапIэ зымы-лагъэхэм ежхэм яIоф къы-зэлуахын алъэкIыгъ. Ащ пае

ахэм сомэ миллион 74,5-рэ фэдиэ афатлупщыгъ.

Чъэпыогъу мазэм ехуылIэу ИофшIапIэ зымылэу республикэм щагъэунэфыгъэр проценти 2,2-рэ мэху.

Процент 20-кIэ нахь макIэ хуыщтых

Урысые Федерацием хэгъэу кIоцI IофхэмкIэ и Министрствэ джырэ лъэхъан зэхъокIыныгъэу фэхуэхэрэм адиштэу АР-м и МВД къу-лыкъу цызыыхуэхэрэм япчъа-гъэ процент 20-кIэ нахь макIэ зэрэхуыщтыр къылуагъ министрэу Александр Сысо-евым.

Ащ ыпкъ къыкIэу Мыекъопэ УВД-р ОВД ашIы-жыгъ. Шэуджэн районым итыгъэ ОВД-р зэфашыжы, ащ ычIыплэ межрайонэ от-дел къызылуахыгъ, нэмыкI

зэхъокIыныгъэхэри макIох.

— Iоф зышIэн зыльэ-кIышт нэбгырабэ Iудгъэ-кIын фаеу хуышт, — еIо А.Сысоевым. — Ахэм социальнэ Иэпылэгъу афэху-гъэныр, нэмыкI ИофшIапIэ-хэр къафэгъотыгъэныр пшгъ-рылт шъхьалэу щытхэм ащы-щых.

Министрэм къызэрэхи-гъэщыгъэмкIэ, АР-м и МВД икIулыкъушIэхэу ИофшIапIэр чIэзынагъэхэм зэкIэмэ ахы-щэкIэ Иэпылэгъу афэхуыгъэх е пенсие афагъэуцугъ.

Ильэси 7-м нэс хьапс кыыхьын ылтэкIышт

Кошхьэблэ районым ит селоу Вольнэм щыпсэурэ ху-лыфыгъэм Адыгеим ыкIи ащ къыпыщылэ регионхэм ащы-псэурэ цIыфхэу наркотик-хэр зыгъэфедэхэрэм кIэпыр аришэщтыгъ.

Зыныбжэ хэкIотэгъэ ху-лыфыгъэм иунэ оператив-никхэм къызалыхуым, кIэп килограмми 2 ыкIи кIэп чы-лапхъэ кырагъотагъэх. Нэу-жым къызэрэнэфагъэмкIэ,

пенсионерым ыныбжэ емы-лытыгъэу ежымы нарко-тикхэр ыгъэфедэщтыгъэх. Ащ къызэриуагъэмкIэ, хьаIу угъой зэкIом, мэзым къы-щыкIырэ кIэпыр къыгъоты-гъэти, кыуыгъоигъ.

Джыдэдэм Iофыр зэха-фы. Пенсионерым лажьэ иIэу загъэунэфыкIэ, ильэси 3-м къышгъэжъагъэу ильэси 7-м нэс хьапс кыыхьын ылтэ-кIышт.

Сатыушыплэ унэу «Евростилым» шылажэхэрэр гуэхкIы-шхо ащыхуэу фэтхъаусыхэх Адыгэ республикэ клиническэ стоматологическэ поликлиникэм иврач шъхьалэу ХуытIыжъ Марет Хъусен ыпхъум янэ дунаим зэрехыжыгъэм фэшI.

Апэрэ адыгэ артистмэ ащыщыгъэу Пармакова Айшэит иду-най зэрехыжыгъэр Адыгэ Лъэпкъ театрэ иIофышIэмэ лъэ-шэу гуэхкI ащыхуыгъ. Иахыылхэм афэтхъаусыхэх.

МЫЕКЪУАПЭ АПЭРЭУ ШЫКIОУШТ

Урысыем ицирк-театрэ закъоу «Фэнтэзи» зыфилорэр апэрэу Адыгэ Республикэм къэкIуагъ. Шэклогум и 16-м, ансамблэу «Налмэсым» и Унэшхо сыхъа-тыр 10-м, 14-м 10-м шоу-мюзиклэр щыкIоушт. Зэшыхэу Гриммхэм атхыгъэ пшысэхэм атыхыгъэ къэшлынхэр къагъэ-лэгъоуштых.

— Ленинград хэкум, Магадан, Дагъы-стан, нэмыкI шъолъырхэм тащылагъ, — къелуатэ «Фэнтэзи» иадминистраторэу Ирина Кузьминых. — Циркым ижъуа-гъомэ яфабрикэ ипрограммэ гъэшлэгъон дэдэу гъэлсыгъэ.

ТехакIохэм, хуынкIахэм къяхуылIэн ылтэкIыштым циркыр зикласэмэ зыща-гъэгъуазэ ашIоигъомэ, къэгъэлэгъонхэр Иэпылэгъу афэхуыщтых. Пачыыхэм ироль пчэгум къышчызышIыштым иIэпэлэсэ-ныгъэ осэ ин фашы. Щагубзыухэм, блэ-хэм, тхьаркъохэм, чэтухэм, хьэхэм сце-нэм зыкъызэрэщашIыштым зыныбжэ хэкIотагъэхэри ягуапэу еплыхуэу тэгугъэ.

Зыныбжэ ильэситфым къемыхуыгъэ кIэлэцIыкIухэр ыпкIэ амыгъэу зэлукIэгъум еплыхуэу алъэкIышт, ау янэ-ятэхэм, ыныбжэ хэхыгъэ зилэхэм ягъусэнхэ фае.

Пчыхъэзэхъахэм шлухъафтынхэр, сотовэ телефонхэр къышчызыхы зышIоигъохэр зэнэкъокъу джэгъунхэм ахэлэгъэнхэ фае.

Сэмэркъэур зикласэхэу гум къинэжы-нэу зызыгъэпсэфы зышIоигъомэ зэхэща-кIохэр къаджэх къэгъэлэгъоным еплыхы-

хэу. БилетыпкIэм пае хэкIыплэхэр щылэх, фэгъэкIотэнхэр бэмэ афашых.

Сурэтым итыр: зэхэхэм къыщагъэлыагъохэрэр.

Республикэ целевой программэ «Адыгейм икълэшыкълухэр» зыфилорэм щыц лэхьэу «Гэпгэлэсныгъэ зыхэлъ кълэшыкълухэр» зыфилорэр АР-м гъэсэныгъэмрэ шэныгъэмрэкълэ и Министерствэ юф зылэшлэрэмэ ащыц.

2001-рэ идышым къышгъэгъэ-

[illegible]

жягъэу программэр мэлажэ. Сьд фэдэ лъэныкъоха анахъэу ащ Иоф зыдишлэхэрэр? АР-м гэсэнэгьмэрэ шлэгныгьмэрэкэ, и Министрствэ илофышлэу мы лъэныкъом фэгъзэгъэ Мамыщ Юрэ кызырлуагэмкэ, анахъ мэханэ зэритырэр зишлэ шлэгъошлэхуэ, лэпэлэсэнэгъэ еджэнымкэ, спортымкэ, музыкэмкэ, художественнэ творчествэмкэ зыхэлхэр кыхэгъэщыгъэнхэр, ахэм Иоф адэшлэгъэныр ары.

Зишлэ шлэгъошлү кӀэлэеджа-
кӀохэр республикэ естественнэ-
хысап еджаплӀу Адыгэ кӀэра-
лыгъо университетым хэтӀым
шырагъаджэх. Мы еджаплӀэм
иӀофшӀэн программэм лъэшэу
ыналэ тырегъэты.

Клэлэджаклохэр олимпиадэ-хэм, зэнэкбокухэм ыкйи интеллектуальнэ-творчэскэ Иофтыабзэхэм ахэгээлжэьгэнээрнэр программэм кыдыдэлытэ. Зишлэ шлэгэошлүхэм ыкйи лэпэлэсэн-гэ зыхэлэ ныбжыкклэхэм пре-миехэмклэ, стипендиехэмклэ лэ-пылэгү афэхүгүнэми ащ ына-лэ түрэгэты.

КГЭлэеджаклохэу зыдеджэхэрэм яшлэньгэхэмклэ кяхэцхэрэм Иоф адэшлэгэным, ахэм еджэньмклэ амал дэгьухэр ялэнхэм апае Всероссийскэ олимпиадем ия III-р уцугьэ шытеклохэрэм тесхэр арагэшлых. Ахэм яхьыллэгьэ кьэбары компьютернэ Банкэу «Адэгэ Республикэм икэлэцылкхуэ зышлшлэгьэшлухэр» зыфилорэм рагьахэх. Ахэм яхьыллэгьэ кьэбарым щыцхэр министрествэм исайт ибгьотэштых.

Фундаментальнэ наукэхэмклэ шлэныгээ тедзэхэр кэлэеджаклохэм ягэзгыотыгэнхэмклэ анахь мэхьанэ зилэр естественнэ-хысапы еджаплэу Адыгэ кэзралыгэуниверситетым хэтэр ары. Хысапым фэщэгээ кэлэеджаклохэм нахь куоу а предметыр ягэзшлэгэзымклэ ар гупчэ хьуггэыкыи Урысыем и Кыбылэ аш мэхьанэшхо шьыраты.

Отделении 6-у еджаплэм илэмэ

Отделении 6-у еджап1эм и1эм хысапам фэшгэгэ ныйжык1э-хэр ашеджэх. А предметым имызакъоу мыщ физикэр, химиер, биологиер, компьютернэ наукаэхэр, адыгэхэм ятарихэ ык1и якультурэ шызэрагаш1э. Еджап1эм к1элледжэк1о мин ч1эс. Ахэр республикэм ирайонхэм

ыкIи икъалэхэм къарыкI-
хэзэ мыщ шеджэх.

Егъзджэн Юфыр зпы-
мыуным пае гъэмфэ
зыгъэпсэфыгъом «Гъэ-
мфэ хысап еджапӕм»
иӕлошӕн зэхашӕ. Адыге-
им икӕлӕеджакӕхэм
анӕмыкӕу ац шеджӕх ыкӕи
зы-
шагъӕспфӕы Урысӕм ичӕплӕ
зӕффӕхъафхэм (Москва, Ка-
лугӕ, Астрахань, Ставрополь, Са-
ратов, Элиста, Северодвинск),
Ростов хъум ыкӕи нӕмыкӕхэм,
къарыкӕырӕ ныбжыкӕлӕхэм.

верситетым, Московскэ физикэ-техникэскэ университетым мнэ джаппэр кьаухыгъуу студентми, аспирантми нэбгырэ 30 ашеджэ. Къоджэ кӀэлэеджакӀохэр мыш зэрэсэеджэхэрэм ишӀуагъэкӀэ гъэсэнныгъэ хэхыгъэ зрагъэгъотынэу амал ялэ хьугъэ.

Мы еджап1эм хысапым фэ-
щгъэ ныбжык1эхэм Иоф зэра-
дыш1эрэ ш1ык1эм фэгъэхьыгъуэ
Урысыем ык1и 1эк1ыбым ашы-
зэхашэрэ форумхэм ашытегу-
шы1эхуэ кыхэк1ыгъ. Гушы1эм
пае, хысап гъэсэнэгъэм фэгъэ-
хьыгъэ я Х-рэ Дунэе конгрессуэ
Копенгаген (Даниер) 2004-рэ
илъэсым шык1уагъэм, академи-
кзу С. М. Никольскэр кызы-
хуэгъур ил1эм 100 зэрэхуэрэм
ехьул1у зэхашэгъэ Дунэе кон-

гээлгэуагь кьалтэу Мыекьуапэ, Джэджэ ыкIи Кошхьэблэ район-хэм якIэлэеджакохэм. КIэлэ-егьаджэхэу зишIэ шIэгьошIухэм Иоф адзэышIэрэ нэбгыри 146-мэ, еджапIэхэм идиректор 15-мэ, гъэ-сэнныгъэ тедзэ къэзыгырэ учреж-дениехэм якIэлэегьаджэ 17-мэ, шIэныгъэхэм яхэгъэхьон пылэ республикэ институтым името-дист 12-мэ АР-м и Президент ипремиехэр ыкIи министерствэм ишыхъу тхылхэр афагъэшъо-шагъэх. Ахэм ащышых Мые-кьуапэкIэ еджапIэхэм япачэхэу Нина Говоровар (гимназиye N 22), ГутIэ Ларисэ (лицееу N 19), Мамый Даутэ (хысап еджапIэу Адыгэ къэралыгъо университет-ным хэтыр), Кошхьэблэ гурыт еджапIэу N 1-м идиректорэу

зер шыхъугъэх Мыекъопэ гимназиу Н 22-м шыщхуэ Сергей Сочневымрэ Борис Глюзрэ, хмиемкIэ лицесу Н 35-м икIэлэеджакIоу Филипп Шуняевыми ащ фэдэ кыралпыгъо премие кыфагъэшъошагъ.

Мы ильэсым имэлыльфэгъу
мазэ Мыекъуапэ хысапымкIэ
Всероссийскэ олимпиадэм
икIэху зэнэкъокъу шыкIуагъ.
ЧыпIэ зэфшэхъафхэм къары-
кIыгъу кIэлэеджэкIо 260-рэ
ыкIи ахэм ягъусэ кIэлэгэгджэ
нэбгырэ 80-рэ ащ къекIолIэ-
гъагъ. Урысыем ичыпIэ 72-мэ
анэмэкIу олимпиадэм Болгарием
ыкIи Китаим къарыкIыгъэ
кIэлэеджакIохэр хэлэжыагъэх.

1997-рэ ильзсым кышегъэ-
жыгъэу Адыгем Всероссийскэ
олимпиадэм икIуэх зэнэкъокъу
20 шызхашагъэ. Урысые Феде-
рациемкIэ Адыгейр ары нылIп
охътэ клэкIым кыкIоцI хыса-
пымкIэ олимпиади 4 зыщыкIуа-
гъэр. ЗишIэ шIэгъошIухэм рес-
публикэм Iофэу ачадашIэрэм
федеральнэ министрествэм мэ-
хъану кырытырэм ар ишыхъат.

Мы аужырэ ильэсхэм кIэлэ-еджакIохэм янаучнэ обществэ-хэр зилэ еджакIэхэм ипчъагъэ хэ-хуагъ. Ахэм научнэ-практиче-скэ конференциеху ащызэхэ-щэхэрэм ашулагъэ кIэлэеджа-кIохэр зыфэе лъэныкъомкIэ зы-кабгэлэгъоньу амал яIэ мэхъу.

Клэлэджаклохэм яшлэныггэхэр кызыщаггэлэггьорз джэгүклэхэ, зэнэкьокьухуу «Умники и умницы», «Кенгуру», «Русский медвежонок», «Булдого», «Совенок», «Инфознайка» зыфилэхээрэи зишлэ шлэггьолу клэлэцылкүхэм якьыхэггьэщын фэлажгэх, ахэм якькыл хэхьон-нын фэлорышлэх.

Ныбжык!эхэу еджэным,
спортым, музыкэм ык!и нэмык!
лэнык!охэм закышызыгыгэ-
лэгыуагыгэхэм кэралыгъм
ына!э зэратыригыгэтырэм ишы-

Ахэм Иоф адашIэ Москва, Санкт-Петербург, Ярославль, Калугэ, Краснодар адэт кээралыгто университетхэм яклэлэеггаджэхэм ыкли ястудентхэу Урысые ыкли Дунээ олимпиадэхэм ашытекIуаггэхэм.

Эджапlэу зигугу кьэтшы-
рэм Всероссийскэ клэлэцыкlу
гупчэу «Орленок» зыфилорэм
зэпхыныгъэ дыриl, математик
ныбжьыкlэхэм яфестивальхэу
ащ шызэхашчэхэрэм эджапlэр
ахэлажьэ.

Илээс 12-у Иоф зишлэрэм
еджаплэм члэхсэм Всероссий-
скэ олимпиадэхэм гэхъяггэхэр
ашашлгьэх. А уахтэм кы-
клоцл хысапамкклэ клэлэеджэ-
кло 83-мэ, физикэмклэ нэбгырэ
15-мэ олимпиадэхэм язональнэ
ыкы яклэух уугувохэм теклоны-
ггэхэр кыащдахагьгэх. Еджа-
плэм кычлэккыр эклэри Уры-
сьем иашыэрэ еджаплэхэм ачлэ-
хэх. Аш фэдэ МГУ-м, Санкт-
Петербург дэт кэралыгьо уни-

гихэр зэрэгбгэшлэцтм фэгэ-
хыггэм, я XI-рэ Дунэ конгрес-
сэу хысап гэсэныггэм ехы-
лаггэу Мексикэм 2008-рэ илгэ-
сым шызэхашаггэм ыкIи нэ-
мыкIхэм.

Илъэс къэс министрествэм адыгабзэмкІэ ыкІи адыгэ литературэмкІэ Всероссийскэ олимпиадэм ия 3-рэ чыпІэ уцугъо зэхешэ.

2009-рэ ильгэсым олимпиадэ-хэм зэкIэмкIи 428-рэ ахэлэжьа-гьэмэ, мы ильгэсым ахэм кIэлэ-еджэкIо 632-рэ предмет зэфф-схьафэхэмкIэ ащызэнэкIо-кIуьг. Пчъагьэр нахьыбэ зыкIэ-хьуьгэм лъапсэу иIэр предмет-хэм япчъагьэ зэрэхагьэуагьэр ары. Предмет 13-кIэ кIэлэджа-кIохэр олимпиадэм хэлажьэщты-гьэхэмэ, джы ахэм япчъагьэ 18-м нэсыг. Ащ епхыгьэу дип-ломантхэм япчъагьы 119-м кьы-сгьэжьагьэу 169-м нэсыг.

Мы ильэсым олимпиадэхэм
анахь шІэныгъэ дэгъухэр къаща-

гээшгүйгээхэм ашыших Мыекьюапэ игимназиеу N 22-м хысапымклэ икэлээгядажхэу Шьяуко Аминэт ыкли Алла Захарьян, Мыекьюопэ эколого-биологическэ лицееу N 35-м химиемклэ икэлээгядажу Ирина Маркинар ыкли нэмыклхэр.

Мы ильэсым республикэм щыщ кIэлэеджэкIо 21-рэ Урыс-сыем икIэлэ зэфэшхьафхэм ащыкIогIэ олимпиадхэм биоло-гиймкIэ, географиёмкIэ, хыса-пымкIэ, физикэмкIэ ыкIи нэ-мыкI предметхэмкIэ ахэлжыа-гъэх. Аныхъ гъэхъыгъэ дэгъухэр зышIыгъэр МыскIопэ гимназиер N 5-м ия 11-рэ класс икIэлэ-еджакIоу Алексей Холодняк ары. Ар хысапымкIэ Всероссий-сийскэ олимпиадэм призер щыхугъ ыкIи лъэпкъ проектIу «Гъэсэныгъ» зыфиIорэм кы-дилгытIэр кIэралыгъо премие кысфэгъэшIошагъ. БлэкIыгъэ ильэсым ащ фIэдзу хысапымкIэ Всероссийскэ олимпиадэм при-

хбат персональнэ республикэ премиехэр ыкӀи стипендиехэр зэраритыхээр. Илъэс кӀэс гӀэсэс кӀыгъэмрэ шӀыгъэмрэкӀэ министрствэм икомисси кӀэралыгъо ыкӀи республикэ премиехэр зэрарытхэр кӀыхыхы. НӀбгыри 7-мӀ сомӀ мин 30 зырыз, нӀбгыри 10-мӀ мин 10 зырыз афагъэшъашӀ. Ащ нэмыкӀу Ар-м и Президент иунашӀокӀэ гурыт ыкӀи апшӀгӀэр профессиональнӀ гӀэсэнгъэм иеджапӀэхэм ачӀгӀэхэм персональнӀ стипенди 92-рӀ афагъэнзфагъ. Ар сомӀ 500-м кӀышгӀгъжъагъзу 1200-м нӀзы.

Программэр джири льякЮ-тэшт, зшлэ шлэгшошю, клэлэ-цккү акылышлөхэм Юф адз-шлэгэньмклэ республикэм опы-тэу илэ хуугьэр ыгьэфедэээ лэ-жьэшт. Льяпкьым, республикэм янеушьэр мафэ зепхыгэхэу, ар шлэзыгьэкЮтэштхэм Юф ади-шлэшт.

Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм афэкIо

Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм Къурмэн мэфэ лъапIэм фэшI гуфэбэныгъэ хэлъу тышфугушIо. ШъуинэкI-нэмазхэри, шъуитхэлъэхэри, шъуишIушIэ сэдакъи Алахъым къабыл шъуфишIын. Къурмэн мэфэ лъапIэр дунаим тет быслъымэн пстэуми агъэлапIэу хагъэунэфыкIы. Быслъымэн диныр зылъжырэ нэбгырэ миллиардым ехурэм Тхъэм шIошъхуынгъуу фырылэр джыри нахь мэпэгъ.

Быслъымэнхэм ямызакъоу, нэмыкI дин къабзэу

Тхъэм къыригъэхыгъэхэм арылажъэхэрэми, динэу алэжырэм емылгытыгъэу, Тхъэр зэрэзым шыхъат рыхурэ пстэуми тафэгушIо. Алахьталэм Къурмэн мафэ тытыригъэханэу, Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шъолъыррэ ащыздэпсэурэ лъэпкъ пстэуми, тицIыкIуи тиини, тыпсаухэу, тхъагъохэмрэ мамырныгъэ хъархэмрэ тигъогогъухэу тыздэщигъэлэнхэу, ислам дин къабзэмрэ лъэпкъ шэн-хэбзэ дахэхэу лIэшIэгъу пчъагъэхэм къызэпырахи тинахъыжхэм къытлгъагъэлэсыгъэхэмрэ зыпкъ идгъэуцожьынхэу, мамыр-

ныгъэрэ рэхъатныгъэрэ зэрылгышт хэгъэгоу Тхъэм тишIынэу телъэлъу.

Къурмэн мэфэшхом гухэлъышIоу тиIэхэр Тхъэм къыддигъэхунхэу, тыхахъохэр нахъыбэу, тыхэкI мэкIэ дэдэу ышIынэу, ынэшIу къыттигъэфэнышъ, игукIэгъушIухэм тащимыгъэкIэнэу телъэлъу. Алахъым титхэлъэлъухэр къабыл ышIыных.

Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиегу ЕМЫЖ Нурбий.

КЪУРМЭНЫР

къызыхэкIыгъэр, ащ имэхъан

Къурмэным лъапсэу иIэхэм апэралшIэу нэлъасэ шъуафэтшIын. Къурмэныр хъаджэ-кIоныр зэпхыгъэхэу щыт. Къурмэным лъапсэу иIэр пегъымбар лъапIэу Ибрахымэ къыщегъэ.

Ибрахымэ ишъхэгъусэу Сарэ сабий къызэрэфэмыху-щыгъэм къыхэкIыкIэ, ятIонэрэ шъхэгъусэкIэ ештэ Хъаджэр ыкIи илъэс 80-м ыныбжэ ехугъэу пегъымбарым сабий къыфэху, сабым Исмахыл цIэу фаусы, ыужыкIэ Исмахыл пегъымбарэу ар КъурIаным къышIо.

Сабым илъэс заулэ ыныбжэ хугъэу Ибрахымэ пкIыхъапIэ елъэгъу ыкIоу Исмахылэ къурмэн ышIын фаеу. А пкIыхъапIэр зыфи-хын ышIагъэп пегъымбарым. Охътэ заулэ тешIагъэу сабыр къурмэн ышIын фаеу етIани пкIыхъапIэ елъэгъу, нэужым шъхэгъусэм релIо пкIыхъапIэу ылъэгъугъэр. Исмахылэ янэ къыриуагъ: «Армэ, нэмыкI чIыпIэ тыгъэкIожь, ащ пкIыхъапIэр щымылгъэункIи хъун». Охътабэ темышIагъэу ящэнэрэу Ибрахым пегъымбарым пкIыхъапIэ джыри елъэгъу теубытагъэ хэлъэу Исмахылэ къурмэн ышIын фаеу.

Нэужым Ибрахым пегъымбарым ыкIоу Исмахылэ цIыкIум пкIыхъапIэу ылъэгъугъэр филолагъ ыкIи Алахьталэм иIэмырклэ сабым тым къыриуагъ Алахьталэм иунашъомэ, ар гъэцэкIэгъэн зэрэфар. Ибрахым пегъымбарым сабыр ыгъэхъазыри къурмэн ышIынэу ыцагъ, ау Алахьталэм иушэтын тыриIэ-тыкIыгъ ыкIи сабым ычIыпIэкIэ тIы фыжэ нэкIупцIэр мэлэИчмэ пегъымбар Ибрахымэ къыпагохыгъ. А чIыпIэм Исмахылэ цIыкIур къытIупщыжы, тIыр къурмэн щышIыгъ. Джары къурмэн мэфэ лъапIэхэм къурмэн пшIыныр (мэлы, пчэны, бы-

лымышхо е махъшэ) къызы-хэкIыгъэр.

Къурмэныр ащ къыщегъэ-жъагъэу тхъэшIошъхуынгъэ пытэ зилэмэ агъэцакIэ. Пегъымбар Ибрахымэ ыкIоу Исмахылэ кIыгъоу, нэмыкIхэу тхъэшIошъхуынгъэ пытэ зилэхэр ягъусэу Чабэр агъэуц-

нэуж къурмэншIыным уфежэ хушIт. Къурмэныр апэрэ мафэм нэмаз ужым щегъэжъагъэу яплIэнэрэ мафэм тыгъэр къомыхъэзэ пшIымэ мэхъу. Къурмэныр зышIынэу зытефэхэрэр амал, гъот зилэхэу, чIыфэрэ хъафрэ хэмытэу къурмэн уасэр къэзыгъотын зылъэкIышIтхэр

(зэхэмылгъэм), къурмэн зырыз ашIынэу атефэ. Мэлыр, пчэныр къурмэн зыпшIырэм, лэу къыхэкIыгъэр Iахышъу бгошын фае, зы щанэр — тхъамыкIэхэм, ятIонэрэ щанэр Iахылхэм, гъунэгъухэм, ныбджэгъухэм яптышIт, ящэнэрэ щанэр унагъом къенэ. Унагъом нэбгыритIу—щы нахъыбэ имысмэ, тхъамыкIэмэ яптырэ Iахым хэбгъахъомэ дэгъу. Iаххэр бгошыхэ хъумэ, шапхэу пылгыр къурмэныр зэптырэ унагъом зэушIэрыхъагъу фэхуныр ары. Былымышхор (шкIэхъужь, танэ, чэмы) къурмэн пшIын хъумэ, унэгъуибылым нэсэу узэхэхэу пщэфэу къурмэн пшIымэ хушIт, ау унэгъуишми, пIымы, тфымы, амал уилэмэ, узакъоу пшIымы мыхъунэу щытэп. Былымышхор къурмэн зыпшIырэм зэкIэри — къушъхы, лы дэгъуи, лы дэи зэфэдэкъабзэу зэфэогошчы унэгъо пчъагъэу зыщэфыгъэхэмкIэ. Унагъо пэпчэ Iахъу тефагъэр Iахъ щырышъу агошчыжы тхъамыкIэхэм, Iахыл-гупсэхэм ыкIи ежэ унагъоу къурмэныр зышIырэм апае. Пчэныр, мэлыр, былымышхор къурмэн пшIынхэм пае къыхэкIын фаер псаоу, зишIугъоу, фэигъоу щытыр ары.

къурмэнышъхъэ зыщэфын зылъэкIышIтхэм къурмэныр къатырилъхъагъ Алахьталэм. Къурмэнышъхъэ зыщэфынэу амал зымылэхэм, гъот зымылэхэм былым къурмэн ашIыныр атыриIэтыкIыгъ. Джары къызхэкIырэр къурмэнылыр щэу бгошчыныр: тхъамыкIэхэм, Iахыл-гупсэхэм, унагъом апае. Быслъымэн диныр зэфэныгъэ, Iэдэбныгъэ, шIу-лгъэуныгъэ байхэмрэ тхъамыкIэхэмрэ азыфагу илгыным ишапхъ.

НэмыкI амал зымылэхэм щагубзыхур а мэфэшхо мафэм аукиныхъш, ясабийхэм, ябынхэм, ялахылхэм арагъэ-шхыныр, Тхъэм рагъэлъIунхэр дэгъу, псапэ, ау ар къурмэн хурэп. Сыда пIомэ амал зымылэм Алахьталэм къурмэн ышIыныр къытырилъхъагъэп.

Амал зилэ пстэуми тыкъаджэ Алахьталэм ыгъэлъэпIэгъэ къурмэныр ашIынэу, амал зымылэхэм Iахъу атефэрэр алъагъэлэсынэу. АмалышIоу непэ шъуиIэхэр, шъуипсауныгъэ, шъуисабыйхэм ящы-IаIэ хушIтыр, шъуибылымгъот Алахьталэм зэрэпхыгъэхэр зыщышъумыгъэгъушI. Алахьтэлэ лъапIэу ахэр къышъозытыгъэр ары ахэр шъуIызыхыжыныи зылъэкIышIтыр. Алахьталэм игубжхэр къытлгымыIэсынхэм фэшI, игубж лъэшхэр къыттемыфэнхэм пае, дунэе гъа-шIэмкIэ пшъэрылэ къытфишIыгъэ фарзхэр дгъэцэкIэнхэ фае.

Алахъым гукIэгъу къытфишIын, Алахъым ыгъэлъэпIэштхэ, ахъэрэ мафэм джэнэт лъапIэмкIэ ыгъэгъушIо-штхэ быслъымэнхэм ащыт тишIынкIэ телъэлъу.

Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шъолъыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм ямуфтиегу ЕМЫЖ Нурбий.

Шъуналэ тешъудз: Къурмэныр зыщыхагъэунэфы-кIышIтыр зы мафэкIэ лгъы-кIотэн е къызэкIахъан алъэ-кIышIт.

«Былымхэр зыцаукIышIт чIыпIэхэр хэтрэ лъэпкъи Тэ фэдгъэуцугъ. Былымхэр аукихэ зыхуыкIэ, Тхъэм ыцIэ тыралон фае. Алахъыр зы, ащ шъуфIорышI, пэгэнчъэхэр къэбарышIукIэ жьугъэгъушIох».

арых. Алахьталэр гукIэгъушI, амал зымылэхэм къурмэн ашIыныр атыриIэтыкIыгъ.

Къурмэн пшIымэ хушIтыр

Къурмэн пшIымэ хушIт хъайуанхэр сыд фэдэхэ? Мэлыр, пчэныр, былымышхор ыкIи махъшэр. Къурмэн пшIышIт мэлыр пчэныр зы илъэс аныбжын фае е илъэс мыхъугъэми, илъэс зыныбжы-мэ ахабдзэмэ къахэмыщэу иинагъэкIи изытеткIи щытын

«Алахъым ыцIэ къызыралокIэ, зыгу шынагъо къыхъэхэрэр тхъамыкIагъо хафэхэмэ, ыцIагъэ къызхъэгъафэхэрэр, зинмаз блэзымыгъэкIыхэрэр арых Тэ яттырэм щыц Iахъ тын зышIыхэрэр».

фае. Былымышхом (шкIэхъужь, танэ, чэмы) ыныбжэ илъэситIум нахъ мымакIэу е илъэситIу зыныбжымы ахабдзэмэ къахэмыщэу иинагъэкIи изытеткIи щытын фае. Мэлэу, пчэнэу (унагъом нэбгырэ пчъагъэу исым емылгытыгъэу) зы шъхъэ къурмэн ашIын фаер, ау ямылгъу зэфэшъхъафэу зы цагу зэдыдэхэми, зы унэ зэдихэми, мылгъур мызымэ

КъурмэныпхъэкIэ былым лъащэр е сымаджэр агъэфедэу зылохэрэри щыIэх, ау ахэр къурмэн хушхэрэп. Ащ нэмыкIэу къурмэн пшIымэ мыхъушIтхэр: чэты, тхъачэт, псычэт. Бэмэ аIоу талокIэ: «Сэ амал сиIэп мэлы, пчэны, былымышхо къурмэн сшIынэу, сыда тхъачэтыр, псычэтыр е къазыр къурмэн зыкIэмыхушIтыр?» ЫпэкIэ къызэрэщытIуагъэу, чIыфэ-хъаф къыхэмыхъэу,

ХъаджэшI мыкIошъухэрэм

Къурмэным ехулIэу хъаджэшI мыкIошъухэрэм агъэцэкIэнэу апшъэ илхэм джы шъуащыдгъэгъозэн.

Къурмэн мафэм ыпэрэ мэфибгъум унэкIмэ псапэ, мафэу унэкIырэ пэпчэ псэпэшхо пылгъ. Къурмэн нэмазыр зашIыхэрэ

Неуш — шъоушыгъу узым пэуцужьыгъэным и Дунэе маф

Амалэу шыIэр кызыфэбгъэфедэмэ...

Шъоушыгъу узым пэуцужьыгъэным и Дунэе мафэ 1991-рз илээсым кыщегъэжыагъэу хагъэунэфыкы. Ар зытефэрэр Канадэ шыщ физиологъу Фредерик Бантинг — инсулиным и гормон кызыгъотыгъэхэм ашыщыр — кызыхыгъэ мафэр — шэклогум и 14-р ары.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр кыужьымэгъэнымкIэ и Министерствэ иштат хэмыт идиабетолог шъхьалэу, диабетологиэмкIэ Гупчэу республикэм иIэм иврач шъхьалэу М.Къ. ЯхьулIэм тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, шъоушыгъу уз иIэу мыхэм яучет джыдэдэм хэтыр нэбгырэ мини 9 фэдиз мэхъу. Ахэм ашыщэу 63-р кIэлэцIыкIух. Мыщ дэжымы кыыхгъэщыгъэн фае зыныбжы икыгуэу шъоушыгъу уз кызыхагъэщыхэрэм ашыщхэм таблеткэ зэфэшъхьафхэмкIэ ялэзэнхэ альэкIымэ, кIэлэцIы-

кIухэм ащ лъыпыгъэу инсулиныр ахалъхьан фаеу зэрэхьурэр.

Псауныгъэр кыужьымэгъэнымкIэ Дунэе организацие (ВОЗ-м) 1996-рз илээсым пэшорыгъэшъ зэфэхьысыжъэу ышIыгагъэхэм кызыррашилогъагъэмкIэ, 2010-рз илээсым шъоушыгъу узым дунаим шыпсэурэ нэбгырэ миллион 215-мэ яIэн ыльэкIыштэу арыгъэ. Ау а пчъагъэр ащ нахьыбэ хьугъэ. Джы дунаим мы узыр иIэу шыпсэу кыалыгъэрэр нэбгырэ миллион 285-рз. Ау а пчъагъэри ащ нахьыбэ ыльэкIышт, сыда плэмэ узыр иIэми ымышIэу, заримыгъэуплэкIугъэу псэурэр макIэп.

Мары мы организацие шыпкыэм (ВОЗ-м) кызыррашиотыгъэмкIэ, 2025-рз илээсым нэс сымаджэхэм япчъагъэ миллион 334-рз фэдиз хьуштэу арыгъэ, ау а пчъагъэри джы зэхьокIыгъэ — миллион 360-м нэсын

ыльэкIыштэу ары аужырэ зэфэхьысыжъхэм кыащатырэр.

Шъоушыгъу узыр зилэ пэпчэ пстэуми апэу зэгупшысэрэр ар агъэхужьын альэкIышт-амыльэкIыштыр ары. ГухэкI нахь мышIэми, специалистхэм кызыррашорэмкIэ, медицинэр ащ непэ фэамалэп. Арэу шытми, шъоушыгъоу лъым хэлъым узэрэпльыплэн плэкIышт амалэу медицинэ шIэныгъэр зынэсыгъэр макIэпышъ, ахэр кызыфэбгъэфедэхэмэ, а узым ыпкы кыкIыкIэ гъашIэр нахь макIэ хьуныр е нэмыкI уз хьыльэхэр ащ кыпкырыкIыныхэр шыбгъэзыныр кыбдэхьуштэу специалистхэм аIо. Ау нэбгырэ пэпчэ ащ фэен, врачхэм аlorэр ышIэзэ, ыгъэцакIэзэ псэун фае. Джашыгъум узым зэрарэу псауныгъэм рыхын ыльэкIыштыр нахь макIэ пшIыныр бэкIэ нахь IэшIэх хьушт.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Непэ — хьафизэхэм я Дунэе маф

ТигукIэгъу, тизэхэшIыкI ащэкIэх

Псауныгъэ зилэ цIыфым нахь бай, нахь насыпышIо дунаим тетэп. Ау арэуштэу зэрэщытмы тизегупшысэрэр типсауныгъэ изытет гүмэкIыгъо кыпфехьымэ е кыпгъэблэгъэ цIыфыр а лъэныкыомкIэ кыныгъохэм ахэтмэ ары. ГухэкI нахь мышIэми, «хымэ лыуз хьурэп» тIэоми, гукIэгъум кIуачIэу иIэр, ащ шыкIэрэр зэрэмымакIэр нахьыбэрэм тIэгъушпэ.

Дунаим идэхатэ, шъо земылIэужыгъо пчъагъэу ащ зызэрэзыхьокIырэ умыльгъуныр, ащ ушыгушIукIын амал уимыIэныр кын дэд. Ащ нахь кыныбжы, нахь тхьамакIагъу уилъфыгъэ цIыкIу иIуплъэ зыфэдэр егъашIэм умышIэныр...

Хьафизэхэм я Урысые общество тикъэралыгъо зыщызэхашагъэр 1927-рз илээсыр ары. Ащ изэхэщакIохэм, а Iофым кIэщакIо фэхьугъэхэм мурад шъхьалэу яIагъэр, непи ар зэхьокIыгъэп, хьафизэхэм общество нахь ыналэ кытыригъэтыным фэлэжыгъэныр ары. Ащ фэдэ пшъэрлы зыфэзыгъэуцужыгъэ организацие Адыгеим иIэ зыхьугъэр 1994-рз илээсыр ары ныIэп. Ау хьафизэхэм я Урысые общество и Адыгэ республикэ кьутамэ а уахътэм кыкIоцI IофшIагъэу иIэр, фызэшIокIыгъэр макIэп, непи ар, амалэу иIэм елытыгъэу, организацие хэтхэм лъэныкыо зэфэшъхьафхэмкIэ IэпыIэгъу афэхъу.

Организацие ипашэу Нэхэе Муратэ кызыррашиотыгъэмкIэ, ВОС-м и Адыгэ республикэ кьутамэ мы лъэхъаным нэбгырэ 1100-рз хэт. Хьафизэхэм ячIыпIэ организациехэр ащызэхэщакIэх ыкIи ащэлажъхэ Адыгэкьалэ, Кошхьэблэ, Мыекьопэ, Тэхьутэмыкыое районхэм ыкIи кьалэу Мыекьуапэ. ХэткIи шIэфэп мы организациехэр кыныгуабэхэм зэрарыхьылэхэрэр, мылтыкур зэрафимыкьурэм, ар зэрафэмакIэм кыыхэкIэу рахьухьэрэ Iофтхьабзэхэм ашыщыби зэшIуахын, зэхашэн амылэкIэуи кьэнэ. Ау кыыхгъэщыгъэн фаер мыхэм, хьафизэхэм, ягушъхьабаиныгъэ зэрэгъунэнчэр, гукIэгъушхо зэфыряIэу, агу амыгъэкIодэу, шыIэныгъэр агъэлъапIэзэ, уасэ ащ фашIызэ псэунхэ зэралэкIырэ ары.

КIэлэцIыкIу хьафизэхэм апае Мыекьуапэ еджапIэу шашIыштыгъэр мы илээсым аухыгъ, Iоныгъом и 1-м ащ кIэлэцIыкIу 30-м ехьумэ еджэныр шырагъэжыагъ.

Нэхэе Муратэ тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, хьафизэхэм яорганизацие хэт ныбжыкIэхэу сэнэхьат гъэнэфагъэ зыгъэгъоты зышIоигъохэри Москва е Волоколамскэ агъэкIонхэ альэкIы. Сэнэхьатэу кыыхахырэм елытыгъэу мээ зытIушым кыщегъэжыагъэу илээсым нэс кыащеджэхэу мэхъу. Волоколамскэ шыIэ реабилитационнэ комплексым амал иI хэ гъэсагъэхэу хьафизэхэр кызышIэкIыныхэ зыльэкIыштхэр кыаратынхэу. Ау цIыфэу ар кызыратынэу кIэлэIэурэм псэупIэ амалэу иIэн фаехэмкIи шIэхъэ гъэнэфагъэхэр шыIэх.

Хьафизэхэм я Дунэе мафэ хэгъэунэфыкIыгъэным мэхъанэу иIэр, ыпшъэкIэ кызыррашиотыгъэу, мыхэм ягүмэкIыгъохэм, якыныгъохэм цIыфхэм, обществом зэрэпсаоу нахь анаIэ атырарагъэдзэныр арышъ, тафэлъало гукIэгъур, шIур ягъогъунэу, ягугъэпIэшIухэр кьадэхьунхэу, шыIэныгъэм нахьыбэрэ гушIуагъор кыапыгъохынэу.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Сабым ипIун унагъоу кызыррыхъу-хьагъэм кыщегъэжъэ, нэужым ащ еджапIэр кыгоуцо. Сэ сишIошIыкIэ, кIэлэегъаджэр кIэлэцIыкIум сыдигъокIи ищысэтхыпIэзэ кырыкIон, ипредмети теурыкIоу шымызэу, ыкIуачIи, ишIэныгъи хилъхьэзэ икыоу зэралэ-кIигъэхьащтым ыуж итын фае. Сэ сшъхьэкIэ илээс 34-рэ плуныгъэ-гъэсэныгъэм сыфэлэжыагъэшъ, а зэпстэури кысфалотэжыын имышыкIагъэу сыушэтыгъэ. Илээсыбэ хьугъэу еджапIэм сыщымылэжыжырэ нахь мышIэми, непи кIалэхэм яегъэджен сырими-хьылIэу шытэп. СызыгъэгүмэкIырэ Iофэу слъэгъухэрэм ягугъу кыэсшIыныри ары кызызэхьыгъэр.

Тихьаблэ тес кIэлэеджакIохэм яуро-хэр ашIыжыныхэмкIэ, анахъэу бзэмкIэ, сачелэу бэрэ кыыхэкIы. Джашыгъум якIэлэегъаджэхэм хэукъоныгъэу ашIы-

УЗЫГЪЭГУМЭКIЫН IОФЫГЪОХ

хэрэм гу альысэтэ. КIалэхэм хьыльэшхо кыащыхьурэр сочинение тхыныр, зэхэгъэуцоньыр ары. Кызышырагъэжъэн фаери, купкIэу фашIыштыри, ухыжыпIэу яIэри ашIэхэрэп. А зэпстэур, гушIэу агъэфедэштхэм афырикъужьэу, урокым кычIэмыкIыжыыхэзэ кIэлэегъаджэм кыафилотэн фаеба?! ЕтIанэ гъэшIэгъоныр, сэ сыделэзэ сочинение зытхыгъэм «тфы» кыфигъэуцоу, кыделэгъэмкIи, литературэу ыгъэфедагъэмкIи кызырремыупчIыжырэ ары. КIэлэеджакIом амалэу иIэр, фы-зэхэгъэуцощтыр, ыкIуачIэ кымыхьыштыр ышIэрэба а кIэлэегъаджэм? Уахътэр псынIкIэу Iоу урокым кычIэ-рэкIыжыыхэри нахьыбэ фэмыхэ фэдэу

кысцэхъу. Ащ фэдэ екIоллакIэ зилэм ыцIэр «кIэлэгъэкIод».

Шыпкыэ, кIэлэегъэджэ пстэури зэфэдэу плоньыр тэрэзэп. ЗилофшIэн шIу дэдэ зыльэгъоу, ыгуи ыпси етыгъэу зыгъэцакIэхэрэр ахэтых. Ащ фэдэ екIоллакIэ зилэ бзыльфыгъэу а сэнэхьатым рылажъэхэрэр ары бэу зыпшъэ ифэхэрэр, унагъори, IофшIэныри зэдэпхьы-хэр псынIкIэп. Сэ сыфитыгъэмэ пстэу-мэ апэу кIэлэегъаджэм илэжыапкIэ инэу кысIэтыштгъагъэ. Арэу шытми, зилофшIэн икыоу зымыгъэцакIэхэрэм шыкIагъэу ахэслъагъохэрэм, еджапIэм анаIэ зыщытырагъэтын фаехэм кыафэ-сымыгъэзэжыын слъэкIыштэп.

КIэлэеджэкIо анахь чъэпхыгъэхэр зэрыс классым ипашэу шыIэныгъэм,

Ткъош республикэхэм

Игъом дэлажъэх

Къэбэртаехэмрэ бэлыкархэмрэ ижыкIэ кыщегъэжыагъэу шъом игъэтэджын яшъыпкыэу пылтыгъэх, ащ хашIыкIыгъи шыгъын ыкIи пкыгъо зэфэшъхьафхэр адыштыгъэх.

Кьалэу Чегем тапэкIэ шъошI завод дэтыгъ. НэмыкI предприятиехэм афэдэу я 90-рз илээсхэм ари зэфашыжыгъагъ. Ау цIыфхэр зэресагъэхэу былым пIаштэхэр мы уахътэми алыгъых. Ар кыдалыты, шъошI заводыр икIэрыкIэу кызыIуахыжыгъ. Непэ ащ кыдыгъэкIырэ продукциер Москва, Санкт-Петербург, Ростов, нэмыкI чIыплэхэми арагъашэ.

Заводым Италием ыкIи Грузием кыащашыгъэ станокхэр шагъэфедэх, Германиемрэ Голландиемрэ аспецалистхэм ятехнологие кызыIэклагъэхьагъэу мэлажъэх. Ау заводым Iоф шызышIэшт специалистхэри, рабочехэри икыухэрэп, тырку технологхэм цIыфхэр Iофым фагъасэх.

— Непэ заводым нэбгыри 115-рз шылажъэрэр, — еIо предприятием ипашэу СултIан Вячеслав. — Илээс кыэс шъо тонн 2400-м ахэкIырэ продукцие кыдэдгъэкIынэу пшъэрлы зыфэдгъэуцужыгъ. Iоф зэдгъашIэхэрэм япчъагъэ икыурэп, охьтэ благъэм ар 200-м нэдгъэсынэу тыфай. ЛэжыапкIэр цIыкIоп — сомэ мини 10-м кышыкIэрэп, ау шъом Iоф дзышIэшъунэу кыпхэтэжыыр макIэшъ, икIэрыкIэу а сэнэхьатыр ятэгъэгъотыжы.

ШъошI заводэу «Каристам» иIофышIэ куп чыжъэу ыпэкIэ маплэ. Заводыр кызыIуахыжынымыкIэ Къэбэртэе-Бэлыкар Республикэм ипашэу инэу ишIуагъэ кыаригъэкIыгъ, ащкIэ фэразэх. ШIэхэу заводым бзыльфыгъэхэм ыкIи кIэлэцIыкIухэм апае шыгъынхэмрэ лъэкъопыльхьэхэмрэ кышыдагъэкIыхэу рагъэжэшт. Чегем кышадыгъэ Iалъмэкъхэр, бгырыпххэр, чемоданхэр тучанхэм кыатехьаштых.

ЛъэпкышIухэр кыыхахыгъэх

Тихэгъэгу мэкъумэщ хьызмэтым мэхъэнэ тэрэз шырамытыжы зэхьум, зэрэщытэу зэбгырызыжыгъагъ. Лъэпкы проектэу «АПК-м хэхьоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэр» зыфилорэ гъашIэм шыпхырашынэу зырагъажъэр ары чIыгулэжыхэми, былымыхьохэми зэсэгъэхэ Iофым зыкызыфагъэзэжыгъэр.

Фирмэу «Хаммер» зыфиIоу Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэм шыIэр зэхэцэгъэнымкIэ IэпыIэгъу кыафэхьугъэр хабзэм ахьшэ чIыфэу кыафитIупшыгъэр ары. Непэ «Хаммеры» бизнесыр зэрэзэхэпщэщтырэр производствэ Iофхэр зэрэлыбгъэкIотэштхэмрэкIэ шысэтхыпIэу щыт.

— Тиреспублики, ти Кьыблэ шъолъыри, зэрэ Урысыеуи цIыфхэм лыр сыдигъуи зэрящыкIэгъэщтыр, непэ тучанхэм ащашэрэ лыхэкIхэм анахьыбэр IэкIыб хэгъэгухэм кызыррашашэфырэр кыдэтIыты, былымхьуным зыфэдгъэзэжыынэу ыкIи ащ зыкьедгъэлэтынэу унашъо тшыгъэ, — еIо компанием ипашэу Смакуев Дагир. — Тиреспубликэ аграрнэ республик. Мыщ лыри, щэри экологием ыльэныкыокIэ кьабзэхэу кышыпхьыжыынхэ плэкIышт. Ащ пае былым лъэпкы дэгъухэр зэдгъэгъотыгъэх, тапэкIи ахэм япчъагъэ хэдгъэхьон тыгу хэлъ.

Фирмэм былымIыгъыпIэ комплекс псэу кышщэфыжы ыгъэкIэжыгъ, оборудование дэгъу чIигъэуцагъ. Нэужым Австрием ичэм лъэпкхэу шэ бэу кызытыхэрэм афэдэхэм атекIыгъэхэу шкIэ 400 кыащэфыгъ. Америкэм кыырашыгъэ шъхьэ 400-р лыр кызытырэ лъэпкыым фэдэх. Былымхэр игъом, икыоу ыкIи дэгъоу бгъэшхэнхэ фае. Ащ пае былым Iусхэр ежыкырэу кышагъэкIыныхэу чIыгу гектар миних бэджэндэу аштагъ. Хьэр, копыр, нагрыфыр, рапсыр, люцернхэр, шъоушыгъу зыхашIыкIырэ чIыплъыр, тыгъэгъазэр ыкIи натрыфыр кыагъэкIых. ОАО-у «Росагролизингхырэр» ОАО-у «Россельхозбанкхырэр» кызыфагъэфедэхэзэ ящыкIэгъэшт мэкъумэщ техникэр кыащэфыгъэу агъэфедэ.

Былымшъхьэ пчъагъэм тапэкIи зэрэхагъэхьощтым пылтыштых, чIыгоу агъэфедэрэри нахьыбэ ашIышт.

(Тикорр.).

шIульгъуныгъэм, адыгэ шэн-зэхэтыкIэхэм афэгъэхьыгъэ зэдэгъушIэгъухэр емызэшэу адишIын фаеу сэ сэлъытэ. Тэ тилъэхъан кыэщэн-дэклон темэм кIэлэегъаджэхэр кытфытегушыIэ-штыгъэхэп, ау ар шыIэныгъэм анахь чIыплэшхо шызыубытыхэрэм ашыш, уадытегушыIэныр емыкIоп. ЕджапIэ ужым зэрыпсэун сэнэхьат зэригъэгъотыныр шIокI зымыIэ Iофэу зэрэщытыри кIалэхэм агурыбгъэлон фае. ЕтIани, джы еджапIэхэм психологхэри ачIэтхэ хьугъэ нахь мышIэми, «депрессия» зыфалорэ узыр зэрэщыIэр, ар кызы-хэкIырэ, зэрарэу кыыхьырэ кIалэхэм агурагъалорэп, щаухьумэхэрэп. Ари мытэрэзэу сеплты. А зэпстэумэ еджапIэм ыналэ атетын фае, ары ахэр зипшъэр ылыгъэр.

КЪЭДЭ Мухьдин.

Адыгэкьал.

— Ислам диним укы- фәклонэу сьдэуцтэу хьуга?

— Синыбжыкыгум Къэбы-
хьаблэ ськлоштыгъ, гъэмафэрэ
бэрэ ськьэтыштыгъ. А лъэхъань
ары апэрэу тхьэшлэшхуныгъэ
зилэ цыф шлагъохэм нэлуасэ сы-
зафэхьугъэр. Ахэр сятэшэу Ер-
джыбэрэ ишхьэгъусэу Мусльи-
мэтрэ. Унагъом пшъэштитф ша-
плуштыгъ, ахэм сэри сашышым
фэдэу сахэтыгъ, сахэсыгъ. Ахэр
тхьамыкыу псэуштыгъэх, ау тхьа-
усыхэштыгъэхэп, дахэу зэфыш-
тыгъэх. Мьри шъузыри Къурла-
ным еджэштыгъэх, имэхъани
къагурылоштыгъ, ащ фэдэжэгъ-
гъэхэ фае. Къурланым кызыэри-
лорэм тетэу псэуштыгъэх. Хьалэ-
лыгъэх, шьыпкъагъэ ахэлъыгъ,
агу клодыштыгъэп. Ереджыбэ
иныбджэгъухэм, игъунэгъухэм
аделэштыгъ. Псэушхьэхэми (ди-
ным кызыэрилорэм фэдэу) ыналэ
атыригъэтыштыгъэ, афэгумэкы-
штыгъэ. Яунэ цыф клоплагъ, ся-
тэшым дэжэ илэгъухэр кыхьэ-
штыгъэх. Къурланым рыгушылэ-
штыгъэх, Къурланьр къабзэу зэ-
рэзепхъан фаем игугъу ашышты-
гъэ, хьугъэ-шлагъэхэу альэгъу-
гъэхэр къауатэштыгъ. Ахэм бы-
сымгуашэм псынкыгъэу шэлэмэ
къафигъажэштыгъ, зэрысхэм
афырихэштыгъ. Тьклэлэцлыкыу
якъэбармэ таклэдэулыкыштыгъэ.
Сятэшым иунагъо шуклэ бэрэ
сыгу къэкыжы.

— Ащ фэдэ зеклоклэ да- хэр сыдым кыхьэкы- штыгъа?

— Ар кызысхьэкыштыгъэр
ящылэклэ-зеклуаклэ Ислам ди-
ным ишапхьэхэм атефэу зэрагъэ-
псыштыгъэр ары. «Тхьэр пшлэш
зэрэхьурэр къэбгъэшхьыпкъэжы-
н фае узеклуклэхэмклэ» алошты-
гъэ.

Ау диним сыкъыфәклонэу,
Къурланым седжэнэу сыпыхъа-
нымклэ зишлуагъэ къэклуагъэр
силофшлэгъоу ыкы математиче-
скэ анализим кафедрэ ипашэу
Шыумэфэ Мыхьамэт ары. Ар
Москва шыпсэу, научнэ-ушэ-
тэкло институтым Иоф шишлагъ.
Гъэсэгъэшхоу шыт, бэмэ яджэ,
бэ ышлэрэр, цыф гъэшлэгъон.
Быслымэн диньр елэжы. Мос-
ква зышлэми мэшытым кло-
штыгъ. Мыхьамэт къуаджэу
Шхьащэфжыным шыц, ятэ зэ-
лгъашлэрэ юристыгъ, янжэ ятэ
хьэджагъэ, яунагъоклэ тхьэ-
шлэшхуныгъэ ялэу шыт.

Тапәки Къурланым нэлуасэ
зыфәсшымэ сшлоигъуагъ, ау гу-
хәкл нахь мышлэми, а лъэхъаным
бгъотынэу шытыгъэ Къурланьр
арапыбзәклэ тхьыгъэр арыгъэ, зэ-
лгъашлэрэ востоковедхэу Г. С.
Саблуковым ыкы И. Ю. Крач-
ковскэм урысыбзәклэ зэрадзәкы-
гъэхэр шылагъэхэми тагъашлэ-
штыгъэп. Упчлэу къэуцурэр ба-
гъэ. Гушылэм пае, «Къурланьр
цыфым зэрымтхыгъэр, ар
Тхьэм кызыэрэригъэхыгъэр сыда
къэзыушыхьатырэр?», «Ислам-
мыр иудаизмэм ыкы чыристан
диним афәмыдэу диньклэу шыта,
хьауми охтэ зэфәшхьафхэм
шылэгъэ пегъымбархэм а зы
Тхьэм уахьыеу (откровение) къа-
фыригъэхыгъэмэ ашыца?», «Ис-
ламыр дзә клуачләклэ цыфхэм
арагъаштэу хьугъа?» ыкы нэ-
мыклхэр. А упчлэхэм яджэуапхэр
Къурланым е Исламьым яхьыллэ-
гъэ нэмыкл тхыгъэхэм ахэбгъо-
тэштгъагъэ. Ау Мыхьамэт фәдэ
цыф быслымэнэу, Исламьым
хэшлыкышхо фырилэу, Иоф
къыздишлэ зэхьум, сиупчлэхэм
яджэуапхэр згъотынхэу амал
сийл хьугъэ.

Сызыгъэгумәкырэ упчлэхэу
Мыхьамэт естыхэрэм яджэуапхэр
сшлогъэшлэгъоныгъэх. Ахэм
игуапэу джэуап къаритыжы-
штыгъ. Джэуапхэр къэлогъэ къо-

Шъаукъо Мыхьутарэ ыпхьоу
Светланэ адыгэ бзылфь-
гъэу физикэ-хьисап шлэны-
гъэхэм апылхэмклэ апэрэ
кандидат. Ар гурыт еджа-
плэм, етланэ Адыгэ къэралы-
гъо клэлэгъэджэ институ-
тым дэгъу дэдэу ащеджагъ.
1966-рэ ильэсым аспиран-
турэр Казань дэт къэралы-
гъо клэлэгъэджэ институтым
кыщиухыгъ, зы ильэс тешла-
гъэу кандидатскэ диссертаци-
ер кыгъэшхьыпкъэжыгъ.
1975-рэ ильэсым кыщегъэ-
жыагъэу непэ кызынэсы-
гъэм математическэ анали-
зымклэ ыкы хьисапыр ягъэ-
шлэгъэным иметодикәклэ ка-
федрэм идоцент. Кафедрэм
ипашэу ильэс пчъагъэрэ
кыхьэкыгъ. Светланэ хэшлы-
кышхо фырилэу математиче-
скэ анализимклэ ыкы диф-
ференциальнэ уравнени-
эхэмклэ лекциехэм къаджэ,
семинархэр арегъэхьых. Ма-
тематическэ анализимклэ
методическэ лофшлэгъэ пчъа-
гъэ ил, апшэрэ хьисапымклэ
лофшлагъэхэр дунаим ыкы
Урысыем кышыцаутырэ
журналхэм къадэхьагъэх.

Ильэсыбэу Светланэ Иоф
зишлагъэм кыкылоцл Урысые
Федерацием, Адыгэ къэра-
лыгъо университетым ящит-
ху тхылхэр кыратыгъэх,
2006-рэ ильэсым «УФ-м ап-
шэрэ ыкы профессиональ-
нэ гъэсэнэгъэмклэ илофышлэ
гъэшлуагъ» зыфилорэ цыт-
хьуцлэр кыфаусыгъ.
А зэпстэумэ адаклоу непэ

клэлэгъаджэр Къурланым
еджэ, нэмаз ышынэу мэщы-
тым макло.

Шъаукъо Мыхьутарэ апэрэ
адыгэ еджагъэмэ ашыштыгъ.
Дзә кыулыкыу кыхьэкыжы
(летчикыгъ), Ташкент кыи-
кыжы иунагъо игъусэу
1947-рэ ильэсым Мыекыуа-
пэ къэкложыгъагъ. Ишхьэ-
гъусэ урысыгъ, фармацев-
тыгъ, бзылфьыгъэ лушыгъ,
Мыхьутар зышышхэм шхьэ-
клафэ афишлыштыгъ. Хэкум
унагъор кызыэкложым, Мыхьутарэ
Адыгэ клэлэгъэджэ институтым
ифизикэ-математическэ факультет
идека-
нэу ильэсыбэрэ Иоф ешлэ.
Лъэпкыым кыхьэкыгъэ клэлэ-
хэр еджэнхэмклэ, ыпэ лъы-
клотәнхэмклэ, еджэгъэ цыф-
хэр хэкум иләнхэмклэ ишлуа-
гъэ лъэшэу кыгъэклуагъ.

Мы мафэхэм Светланэ нэ-
луасэ тыфэхьугъ. Совет ха-
бзэм иилъэсхэу атеизмэм
кычлэшхо зычылэгъэ лъэхъа-
ным чаплугъэу, щеджагъэу,
ежыри ныбжыкылэхэр щезы-
гъэджагъэхэр Ислам диним
кызыэрэфәклуагъэм ехьыллэ-
гъагъ тизэдэгущылэгъу.

зэрагъэгъотынэу къаджэ, сыда
пломэ наукэм цыфыр Тькьэзы-
гъэшлыгъэ Тхьэм пэблагъэ ешлы.
Къурланым научнэ шлэныгъэу
итхагъэхэр дунаим тет шлэны-
гъэлэжхэм лъэшэу агъэшлагъох.
Гушылэм пае, дунаим икьежыаклэ
ехьыллэгъэ теориер (теория
«Большого взрыва» зыфилорэ),
сабым ным ыклоцл зэрэшыха-
хьорэм, Дунайр зэрәклодыжы-
штым яхьыллагъэуи Къурланым
итхагъэх. Ильэс 1400-клэ узәклэ-
лэбжымэ Къурланым кыде-
хыгъэ шьыпкъэхэу непэ наукэм
кыушыхьатыгъэхэм афэгъэхьы-
гъэу Шыумэфэ Мыхьамэт ытхы-
гъэхэу гъэзетэу «Свет» зыфило-
рэм кыхиуштыгъэхэм сшлогъэ-
шлэгъонэу сяджэ. Ахэр мыщ фэ-
дэ сайтым ибгъотәнхэ плъэкышт:
(www.islam.maykop.ru/svet)

— Ислам диним кы- зыэрилорэм тетэу зыпфэ- пным сьдэуцтэу уеплыра? О шхьэтехьо зытеохьуа?

— Ильэс зауәклэ узәкләлэб-
жымэ, паркым сьдэтэу быс-
лымэн бзылфьыгъэу шхьэте-
хьо зытехьуагъэм ынэгъу си-
шыпкъэу ськләплъагъ. Лъэшэу
сшлогъэшлэгъоныгъ ащ ынэгъу
рэхьатныгъэу кләлыр, уасэ зы-
фишыжыу зэрәзеклорэр. А зыр
ащ тетэу зеклоу, адрэ шхьэтехьо
зытелхэр ащ фәмыдэхэу а лъэ-
хъаным сегупшысагъ. Етланэ
шхьэтехьо зытелх бзылфьы-
гъэхэм салышлэгъу езгъэжыагъ
ыкы зәкләри ащ фәдэхэу кычлэ-
кыгъ. Ащ ыуж ахэр язгъәппа-
гъэх бзылфьыгъэхэу лъэшэу тлэ-
кыхьагъэхэу фәпагъэхэм. Ахэм
анэгъу гумәкыгъоу кләлыгъ. Ар
зыклэхьурэу кысшлөшлырэр
кәэслон. А пшъашхэуи зиджәнэ-
лүхэр лъэшэу ихыгъэхэу, зиджә-
накләхэр кләо дәдэхэм цыфхэр
кызыэрәплыхьэрэр, ахэм уасэу
къафашлырэр къагурылөш, ащ
егъәгумәкых. Ащ укыпкыры-
кызы кәэплон зыхьуклэ, быслы-
мэн бзылфьыгъэхэм ящыгъын
нахь сыгу рехьы, сыда пломэ ащ
нахь рэхьатныгъэ, теубытагъэ
кыпхелхьэ. Непэрэ уахьтэм да-
хуи, быслымэн диним дитшэуи
уфаемэ зыпфәпән плъэкышт.
Уиупчлэ иджэуапэу кәэслон: мэ-
шытым ськло зыхьуклэ шхьэ-
техьо зытесэхьо ыкы Къурланым
зэригъагъэм фәдэу зысәпагъ.

— Ушлэныгъэлэжэ, удин- лэжэ, ныбжыкылэхэм уахэт. Ахэм уакыры- плымэ дэгъуа, хьаумэ дэя нахьыбэу ахәпләгъо- рэр? Зиныбыдж кәлгъа- гъорэм, зиуфәмэ зичлэгъ- чләлэ кычләшхьырэ ныб- жыкылэм зыгорә епюу кыхәклә?

— Ислам диним кыфәсшән-
хэу сыпыхьэрәп, ащ ехьыллагъэу
садэгущылэрәп. Ау зыдзэгъзә-
штыр зымышлэрэ, гъошгъэ ныб-
жыкылэхэм дшлэрэ дэгъурмэ къа-
гурызгъаломэ сшлогыгъоу чыплэ-
хэр кыхьэкых. Непэрэ ныбжы-
кылэхэр тэ тилхъан фәдәп, зде-
ләжхьэрәп, шхьадж ышхьэ зэ-
рәхихьыжышхоу мәпсәух. Сту-
дентитлоу зәгосым язым кыгу-
рылорәп, кыфәшлырәп, кын
еләгъу, ау кыгосыр дәләрәп.
Ащ фәдэ зыхьуклэ, цыфым шлу
ышлән зэрәфаер къагурызгъаломэ
сшлогыгъоу зыгорәхэр яслогъэу
мәху. Студентхэм ящыгъын
ехьыллагъэу кәэплон зыхьуклэ,
кыхьэгъэшхьыгъән фае универси-
тетскэ этикэ зэрәшләр. Ащ уни-
верситетым тегъәлсыхьагъэу
уфәпагъэу укәэклон фаеу кы-
шело. О кызыэрәплуагъэм фәдэу
фәпагъэхэу студентхэр силекци-
ехэм кызыкылохәклә, садэгущылэ.

— Тхьауегъәпсәу.

Дәгушләгъэр
СИХЪУ Гошпагъу.

Клэлэгъадж, шлэныгъэлэжэ, быслымэн

дыягъэхэп, кыгъэшхьыпкъэжы-
гъэхэу шытыгъэх. Етланэ Къур-
ланым имэхъанхэу Валерия По-
роховам зэридзәкыгъэхэм сяд-
жэу езгъэжыагъ. Ащ ыуж вос-
токоведэу Г. С. Саблуковым ре-
волюцием ыпәклэ Къурланэу зэ-
ридзәкыгъэм ыкы нэмыкл ли-
тературэм нэлуасэ зафәсшлыгъ.
Гушылэм пае, лъэшэу сыгу ри-
хьыгъ Г. М. Емыкл-Темырджан-
нэм итхылхэу «Тематическая
систематизация стихов Корана»
зыфилохэрэр, шлэныгъэхэмклэ
Урысые Академием и Къэбэртэ-
Бәлкъар научнэ гупчэ ыкы
КъБР-м иправительствэ гумани-
тар ушәтынхэмклэ и Институт
къыдагәкыгъэхэр. Къэлогъән
фаер мы тхылхэм КъБР-м ипре-
зидентыштыгъэу В. М. Клуаком
осәшхо кызырафишлыгъагъэр
ыкы якыдэгъәкыын илахьышхо
зэрәхилхьэгъагъэр ары. Быс-
лымэн гъэзетэу «Свет» зыфило-
рэм ыкы нэмыкл гъэзетхэм ре-
нэу сяджэ.

— Исламьым укызыфә- клом уищылэныгъэ сьдэуцтэу зэхьокыгъэ хьуга?

— Сызеджагъэм дунайр нэмы-
клэу кысыгъәлэгъугъ. Шыум-
рэ емрэ кызыгурылоу кысшло-
шыштыгъ, ау ахэм нэмыклэу
сяплты сишлыгъ. Купклэ зымылэм
сыфәдагъ. Кын ащ тетэу ушы-
лэныр. Цыфым ыпашхьэ ренэу
упчлэ къеуцо: кыхихьыштыр
шлур ара, ер ара? Къурланым ем-
рэ шлүмрэ, тэрэзымрэ мытэрэ-
зымрэ, пшлэмэ хьуштымрэ мы-
хьуштымрэ кызытәырефых. Ис-
лам диним цыхьэ фәсшлыгъ
ыкы зә нэмылэми ськләгъо-
жыгъэп. Шылэныгъэм сызэрәрыгъо-
зән щысылэ хьугъэ.

— Къурланым уеджэ зэ-

хьум, сыда анахьэу бгъэ- шлэгъуагъэр?

— Къурланым дэт сурәхэр
Тхьэм охтэ зэфәшхьафхэм
цыфлэпкыым ыпашхьэ кыи-
уцорэ Иофыгъохэм ялытыгъэу
ильэс тлокырэ шырэм кыкылоцл
Пегъымбар Мыхьамодэм кыи-
фыригъэхыгъэх. Къурланым дэт-
хэр цыфымклэ мэхъаншхо зилэ
шьыпкъэ (истина) закл, ау сә
аных сшлогъэшлэгъоныр кәэс-
лон. Къурланым шхьэ ил Исус
янэу Мерәм фәгъэхьыгъэу су-
рәу «Марьям». Ащ нэмыклэу
шхьэ дэт «Бзылфьыгъэхэр»
ылоу. Ау сшлагъәп Исламьым
бзылфьыгъэм ащ фәдэу шхьэ-
клафэ фәшлыми, анахьэу ным,
сабийхэм быслымәнхэр афәгу-
мәкыынэу пшәырыл къафе-
шыми.

Лъэшэу згъәшлэгъуагъэ иудей-
хэми, чыристанхэми, быслымән-
хэми Пегъымбархэу Ибрахьимэ
(Авраам), Мосә (Моисей), Хьисә
(Исус), Мыхьамод (Мухаммад)
а зы шыпкыэр кызырафыри-
гъэхыгъэр: Тхьэр зэрэ Зыр ыкы
а Зы Тхьэ закъом узэрәләлун
фаер.

А Къурланым ит сурә дэдэхэм
сакыфеджәнэу хьугъэ сымәджэ-
шым кызыдчләлыгъэ урыс
бзылфьыгъэхэм. Ахэм лъэшэу
агъәшлэгъуагъ Исус кызыэрэ-
хьугъэр Къурланым зэритхагъэр,
иудейхэри чыристанхэри Тхыгъэм
(Писанием) (Торэм ыкы Еван-
гелием) ицыфхэу зэритхагъэр.
Бзылфьыгъэхэм Къурланьр ашло-
гъәшлэгъон хьуи, пчыхьэ кьәс
сакыфеджәнэу кысәлгәлушты-
гъэх.

— Ефәнд зырызхэм язе- кыакылэхэр ашломьтэрэ- зу цыфхэр атегушылэ- хэу кыхьэкы. Ащ елы- тыгъэу мәху Ислам ди-

ним яеплыкы. Ар пшлө- тәрәзә?

— Цыфыбэмэ салылагъ
«ефәндым шхьәкәләфэ фәмышлэу
сьдэуцтэу Исламьым пштәшт,
сьдэуцтэу мэщытым уклошт?»
алоу. Ислам диньр цыфэу хэ-
укъорэм фәбгъәдәнэу шытәп.
Цыфым изеклуаклэ шлөшхьу-
ныгъэу илэм икуагъэ кьәгъәлгә-
гъо. Сә сишлөшыклэ, мэщытым
клоу Тхьэм елгәлурэр ефәндыми
имамьыми апаеп зыклакорэр,
адрэ тхьэшлөшхуныгъэ зилэхэм
ягъусэу Къэзыгъэхьугъэм елгәлу-
нэу, шхьәкәләфэ фишынэу ары
нахь.

— Мэщытым бэрэ уклоу мәхуа?

— Университетым Иоф щыси-
мылэмэ, бэрәскәшхо мафәм сә-
кло. А мафәр ары быслымәнхэр
зэхәтхэу (джәмәхьат) нэмаз за-
шлырэр, Тхьэм зәлгәлүхэрэр. Нэ-
мазыр рагъәжәным ыпәклэ има-
мым хьутбэ кешлы. Ар цыфхэр
зыгъәгумәкырэ Иофыгъохэм
къатәгушылэ, Къурланым итхэр
кызырәхьыгъ. Хьутбэм ишлуагъэ-
клэ упчлэу зиджәуап пшлэу кыи-
пшлөшлыштыгъэхэр нахь куоу
кыыбгурылох мәху. А джәуап-
хэр узәхәшлэ хәхьәх, угуклн
упсәкли оштәх.

— Хьисап наукэу зәхәп- хыми зәхәпләхьэми зәтефәжынын фаеу, гъэ- нәфәгъәшхо зыхәлым- рә диньмрә сьдәуцтэу зәклүхәра?

— Тхьэм дунайр кыгъэхэу
зэхьум, хьисапым ыкы физикэм
язаконхэр хилхьагъэх. Дунаим
техьухьэрэм зәклэм узышлөкыи
умыләккышт хьисап законхэр
хәлых. Ары дунайр сыхьат ме-
ханизмэм фәдэу зыкләпсәурэр.
Исламьым цыфхэм шлэныгъэхэр

Кык Нэфсэт Хьарунэ ыпхьур ицлыклогъом кышцегъжагъэу тхылтым пыщагъэу, ар шлу ыльэгъоу цытыгъ, ау ар зыщыпщэ-фын тучан къауджэм дэтыгъэп. Ащ пае янэу Къадырхъан тхылъ кыфищэфынэу бэрэ ельэу-щытыгъ. Бэшагъэ ар зыхьугъэр. Нэфсэт а лъэхъаным ыныбжэ тефэу еджапэм фежэбгъагъэп, ау пшэщэжыбэ цыкълур тхылтым пыщагъэу зэрэщытыр янэ ыльэгъущытыгъ. Мафэ горэм янэ кызехъажым пшэщэ цыкълур гъэу ыльэгъугъ. «Сыда кыпщышлыгъэр, зыгорэм угу хигъэкыгъа?» — ылуи пшэщэжыбэем еупчыгъ. «Кысэ-уагъэп зи, зыми сыгу хигъэкыгъэп, ау мы гущылэм сыкье-джэщурэп, сыда мы хьарыф бырабэр, ар сэ сшэрэп». «Сэри сшэрэп, ошлэба сэ сызэремы-джагъэр», — ылуагъ ным.

Зэоуж ильэсхэр кыныгъэх нахь мышлэми, Къадырхъан къалэм эклом, ипшэщэжыбэ ренэу зигугъу ышлыщытыгъ тхылтыр кыфищэфыгъагъ. Непэ кызынэсыгъэми а тхылъ цыкълур ил. Ар тхылъ къоды-еп, щылэныгъэм илунклыбзэу, гъэшлэ гъогур кыфызэлүйы-хыгъэу Нэфсэт ельыгъ. Тхылтыр шлу ыльэгъунымклэ ар лэпылэгъушлу кыфэхъугъ. 1954-рэ ильэсым кышцегъ-жагъэу Нэшукъое гурыт еджапэм Иоф шишлэнэу Нэфсэт ригъэжыагъ, а лъэхъаным Пэнэжыкъое гурыт еджапэр кыуухыгъэклагъ.

1967-рэ ильэсым нэс библиотекэм Иоф шишлагъ, тхылгъэу члэлыр мэкклэ дэдагъ, тхылъ-еджэхэри ащ нахь мэкклэжыгъ. Ау а лъэхъаным еджапэм иди-ректорыгъэу Кык Исмахылэ илэпылэгъоу Иофышхо зэшлуиныхъ фаеу хъугъ. Тхылъ-хэр зэрэщэфышт ахьщэр кэ-гъотыгъэн, ахэр еджапэм кье-щэлэгъэнхэ фэагъэ. Адыгаб-зэмрэ литературэмрэкклэ ригъэ-джэнхэу сэнэхъат зэригъэгъо-тымэ зэрэшлюигъор ишхьэгъу-сэу Мухьдинэ рилуагъ. «Къин кыпщыхъун, ау дэгъу угу кээкыгъэр», — кырилуагъ ащ. Ежэ Мухьдинэ МТФ-м учет-чикэу Иоф шишлэщытыгъ, уахь-тэу илэр мэклагъэми ишхьэ-гъусэ дыригъэштагъ.

1965-рэ ильэсым Адыгэ кэ-ралыгъо клэлэгъэджэ институ-тым филологиемклэ ифакультет иадыгэ отделение члэхъагъ. 1967-рэ ильэсым ятлонэрэ кур-сыр кызыеухым, адыгабзэмрэ литературэмрэкклэ гурыт еджа-плэм щыригъэджэнхэу ригъэ-жыагъ.

Апэрэ ильэсым кышцегъ-жагъэу Нэфсэт кыгурылуагъ клэлэеджаклохэр адыгэ тхакло-хэм ыкли усаклохэм ятхыгъэ-

чэм нэбгырабэ кышцызэрэ-угъоигъ. Пчыхъэзэхъхэр зы-фэгъэхьыгъагъэр Мэщбэшлэ Исхъакъ иусэхэр арых. Еджа-клохэм зэхалхьэгъэ усэ цы-кълухэу Исхъакъ фэгъэхьыгъэ-хэм къаджагъэх, усаком ит-ворчествэ ехыллэгъэ сурэтэу ашыгъэхэр кыагъэбгъагъэх.

А шыклэм тетэу Лъэустэн Юсыф ироманэу «Ожубанэ-кхохэр» зыфилоэр еджаклохэм кыагъэхъазырыгъ. Еджапэм

ышагъэх, ащ ытхыгъэхэм еп-лыкълэу афырлэр кырало-тыкылгъ.

А Иофшлэклэм мэхъанэшхо зэрилагъэр Нэфсэт хегъэунэ-фыкы. Тхаклохэм ятхыгъэхэм еджаклохэр яджэх, докладхэр атхых, яеплыкълэхэр кыра-лотыкы. А пчыхъэзэхъхэм еджэн-плуныгъэм икълэтынклэ яшлогъэшхо къэкло.

Нэфсэт апэрэу Иофшлэныр зырегъажэм дэпкь гъэзетым

ралыгъо институтыр кыаухыгъ: Кыкълэху Нэфсэт, Риммэ, Ма-рыет, Шэуджэн Аминэт, Щэшлэ зэшпхьухэу Рузанэ, Рузиетэ, Удыклэко зэшпхьухэу Ларисэ, Маринэ, Сихъаджэко зэшп-хьухэу Маринэ, Фатимэ, Блэ-гъожэ Светэ ыкли Нэфсэт шлу аригъэлэгъугъэ адыгабзэмрэ литературэмрэкклэ рагъаджэх. Кык Замирэ, Сихъаджэкохэу Ерстэмрэ Хьазрэтэр, Блэгъожэ Налбий «Нэфылтым» ире-дакторыгъэх.

«АЛАХЪЭМ ТАШЪХЪАГЪ УИТЭУ УЩЕГЪАЛ»

Ишхьэмэфэ Даутэ кы-зыхьугъэр 1997-рэ ильэсым мэлылфэгъум и 10-м ильэси-шэ хъугъэ. А мафэм ипэгъо-клэу Нэфсэт нэбгырэ 34-рэ игъусэу Хьакурынэхъаблэ шы-лагъэх.

Район методическэ объеди-нениеу адыгабзэмрэ литерату-рэмрэкклэ езыгъаджэхэрэр зыха-хьэхэрэм ильэс 16-рэ Нэфсэт ипэгъагъ, хэшлыкълэ зэрэфырилэм кыхьэкълэу научнэ-практическэ конференциехэм пчыагъэрэ арагъэблэгъагъ.

1994-рэ ильэсым шылэгъэ конференциеу «Адыгэхэм хьаклэр зэрэрагъэблагъэрэр» зыфилоу А. Хьэдэгъалэм тхьа-мэтагъор зыщызэрихъагъэм Нэфсэт доклад кышцеджагъ. Ар тхылгъэу кыхиутыгъ. Сыд фэдиз Иоф ышлагъэми, сыд фэ-диз кыдэхъугъэми, ыгу псэ-фырэл, ыпэкклэ лъэкълуагъ.

Нэфсэт ыныбжыклэ кытефи пенсием кълуагъэ, ау бэрэ иза-къоу кыхьэкълэрэп. Ригъэджа-гъэхэу Хэкужэ Аслъанбий, Блэгъожэхэу Налбийрэ Ерыс-тэмрэ, Щэшлэ Ильич Нэфсэт лэпылэгъу кыфэхъух. Бэмы-шлэу Кык Эдик мырэуштэу Нэфсэт кырилуагъ: «Алахъэм ташъхъагъ уитэу бэрэ уще-гъал». А гущылэхэм сэри си-гуапэу адесэгъаштэ.

УДЫКЪО Казбек.
Пенсионер.

хэм зэрямыджэхэрэр, ахэм зэрафэмынэлуасэхэр. А шыкла-гъэр дэгъэзыкыгъэным пае тхылъеджэ конференциехэр, литературнэ викторинэхэр, пчыхъэзэхъхэр зэхищэнхэу ыгу реубытэ. Мэкъэгъэлухэр етхыхъш тучаным, клубым, еджапэм арелулы. Апшэрэ классхэм арыс еджаклохэм зыкыагъэхъазырынэу гъэцэ-клэнхэр аретых.

Пчыхъэ горэм къоджэ гуп-

ихьэклагъэх Ишынэ Хьазрети, Кошбэе Пшымафи, Нэхэе Рус-лгъани, Къуекъо Налбыи, Хьэ-дэгъэллэ Аскери. А лъэхъаным усаклуи тхаклуи адыгэхэмклэ тилэр зэкклэ плэми хъунэу еджа-плэм къедгъэблэгъагъэх. Бэрэ кытэлъэлущытыгъэх Клэрэщэ Тембот къатцэмэ ашлюигъоу. Ащи екллоклэ Нэфсэт кы-фигъотыгъ. Анахь клэлэеджэ-кло дэгъухэу Тембот зыльэгъу зышлюигъохэр тхаклом дэжэ

ыналэ тыридагъ. Усэ цы-кълухэм а дэпкь гъэзетым чы-плэшхо щаубытыштыгъ. Ахэр зэхэзылхьэщытыгъэхэм ащыш-хэу Кык Замирэ — филоло-гие шлэныгъэхэмклэ кандидат хъугъэ, Кык Юсыф — техни-ческэ шлэныгъэхэмклэ доктор. Кык Аминэт филологие шлэ-ныгъэхэмклэ доктор, Блэгъожэ Налбий, Сихъаджэко Руслъан ыкли нэмыкълэхэми гъэхъэгъэ-шлухэр ашыгъэх. Адыгэ кэ-

РАЙОН КЪЭБАРХЭР

Агъэгъушлуагъэх

Мыекъопэ районым ит къуты-рэу Вольнэм дэххэм гушлогъошхоу къяхъуллагъэм ехьыллагъэу зэх-хьэгъагъэх, мэфэкл мафэуи ар афэхъугъ. Ильэс 15-м ехъугъэу зыфэлъаощытыгъэхэ псы къабзэр къалэклагъэхъагъ.

Псыр кызырафатлупщыштыр зы-зэхъахым къутырым щыпсэурэ нэж-луужхэри ныбжыкълэхэри артезианскэ псыр чычлэгъым кычлэзыщырэ скважинэм дэжэ кышцызэрэуогъа-гъэх. Цыфхэм къафэгъушлонхэу рай-он администрацием илофышлэхэр, скважинэр зыгъэпсыгъэхэр, чыплэ зыгъэлорышлэжыплэм итхьаматэ къэклогъагъэх.

Вольнэм унэгъо 94-рэ щэпсэу, ахэм нэбгырэ 300 фэдиз арыс. Чычлэгъым кычлэащырэ псы къабзэр мыхэм арагъэгъотыным фэшл Мыекъопэ

район администрацием ипащэу Е. Ко-валевым сомэ мин 700 къафитлупщыгъ. Красносельскэ чыплэ администраци-еми джащ фэдиз ахьщэ скважинэр зэ-раубыруштым пэлуагъэхъанэу кы-хылхъагъ.

Подряднэ организациеу «Кубань-гео-логия» зыфилоэрэм игъэлорышлэплэ ипсэолъэшлхэм скважинэр мэфэ 20-клэ агъэпсыгъ. Ащ метрэ 250-рэ икууагъ, чэщ-зымафэм псы кубометрэ 600 кычлэшы, ар къутырым дэххэм зэпы-мыоу алэкълэхъ.

Цыфыбэ къехъэ

Чыплэ зэфэшхъафхэм къары-кыгъэхэу, лэкълэ хэгъэгъухэм ащыш-хэу Красногвардейскэ районым къаклохэрэр, нэмыкъл районхэм

ялытыгъэмэ, бэдэд. Мы ильэсым имэзибгъу кыкълэу нэбгырэ 785-рэ миграционнэ учетым районым щыха-гъэуцуагъ. Ахэр Армением, Азербай-джан, Украинэм, Казахстан, Узбекистан ыкли Таджикистан къарыкылгъэх. Нэб-гырэ 68-р плэлы гъэнэфагъэ ялэу рай-оным щыпсэуштых, 64-р Иоф ашлэнэу къэкълуагъэх.

Тызыхэт ильэсыр кызыхъагъэм кы-шцегъэжыагъэу нэбгырэ 1293-мэ Урысы-ем ипаспортхэр районым кышцараты-гъэх. Къэралыгъо зэфэшхъафхэм ащыпсэунхэу икълэжыгъэ нэбгырэ 689-рэ учетым хатхыкыжыгъ. Урысыем щыпсэухэрэм ащышэу нэбгырэ 1113-рэ регистратие ашыгъэх, нэбгырэ 743-мэ учетым зыхарагъэтхыкыжыгъ. Рай-оным щызэрахъэгъэ оперативнэ-профи-лактическэ уплкълунхэм нэбгырэ 400 фэдизмэ миграционнэ хабзэхэр аукуа-гъэхэу къашыхагъэщыгъ. Ахэм тазыр-хэр атыралхъагъэх, материал 44-рэ ахэплэнхэу судым фарагъэхъыгъ.

Адыгеир къахагъэщыгъ

Ильэс кэсэ зэлыащлэрэ бэнэклэ цлэрылоу И.М. Поддубнэм ыцлэ-клэ тикъэралыгъо урым-римскэ бэнаклэмклэ турнирхэр щызэхъ-щэх. Къалэу Ейскэ щырекълэлыгъэ аужырэ зэнэкъокъухэм Адыгэ Рес-публикэр кышцызгъэлэгъагъэхэр Тэхъутэмыкъое районым ибэнэклэ ныбжыкълэхэр арых.

Анахь дэгъоу ыкли къулайныгъэ ин ахэлъэу мыщ щыбэнэагъэхэм Гаджи-муратов Ахьмэдэр Асэкълэзэ Рустам-рэ ахэфагъэх. Ежэ яонтэгъугъэклэ зы-хэхъэхэрэ купым ахэм дышлэ медаль-хэр кышыхыгъэх. Ахьмэд ионтэгъу-гъэклэ килограмм — 60, Рустам ки-лограмм 84-рэ мэхъух.

Мыхэм анэмыкълэу Бэгугъэ Расулрэ (кг 55-рэ) Акълэу Султланрэ (кг 60) ятлонэрэ ыкли ящэнэрэ чыплэхэр къа-хыгъэх. Теклонегъэу зэнэкъокъум щашыгъэхэмклэ районым исахэр агъэгъушлуагъэх.

Мыекъуапэ щаублэ

Культурэмрэ искусствэмрэ я Дунэе Академие, шүшлэ организациеу «Мир Добра» зыфилорэм и Дунэе Совет, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние зэгъусэхэу Урысыем ифестиваль зэхачэ. Шү зышлэ зышлэигомэ яфестиваль хэгъэгум ишъолгыр 74-рэ хэлэжьэнэу загъэхъазыры.

2010-рэ илээсыр кІэлэгъаджэм и Илээс. Шэклогум и 24-м республикэ филармонием кІэлэгъэджэ анахь дэггүхэр кырагъэблэгъэштых, ящытху ша-лошт. Фестивалым шызэхашэрэ концертным культурэмрэ искусствэмрэ якуп анахь дэггүхэр, тигрист цІэрылохэр хэлэжьэштых.

— Сэнаушыгъэ зыхэлъ ныбжьыкІэмэ ІэпыІэггү афэхунхэм, ятворчествэ нахьышІоу кызыІухыгъэным фестивалым изэхъаклохэр апылтых, — еІо Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние идиректор шхьалэу, УФ-м культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, АР-м искусствэхэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшхоу Хъот Заур.

— Журим хэта ипащэр?

— СССР-м, Адыгэ Республикэм янароднэ артистэу, профессорэу, Къэралыгъо Думэм идепутатэу Иосиф Кобзон фестивалым итхьамэтэ гъэшІуагъ. Тхьамэтэгъор ащ дызэрахъашт артист цІэрылохэр, культурэм шызэлъашІэхэу Ю. Антоновым, Л. Рюминам, нэмыкІэхэми. Тхаклохэр, телевидением, культурэм яІофышІэхэр пэщэныгъэр зезыхъэрэмэ ащышых.

— **Фестивалыр шэклогум и 24-м Мыекъуапэ зэрэщаублэрэм сыда кьепІуалІэ пшІогыгор?**

— Хэгъэгум ифестиваль Адыгэ Республикэм зэрэщырагъажьэрэр тигуапэ. Тикультурэ, тигискуствэ уасэ къафашы. Мыекъуапэ ыуж Тамбов, Астрахань, Ставрополь, Воронеж, Архангельскэ, Иркутскэ, нэмыкІэхэми ар ащыкІошт.

— **Фестивалыр сэнаушыгъэ зыхэлъ ныбжьыкІэмэ ІэпыІэггү ятыгъэным зэрэфэгъэхыгъэр кьепІуагъ, ау зыщыхыштымыщыбгъэгъозагъэн.**

— Зэнэкъокъум шытекІуагъэхэр Москва, Кремлым иконцерт къэтыплэ шызэлукІэштых.

Пчыхъзэхыхэр 2011-рэ илээсым хэгъэгум иунэ хэхыгъэ зэрэщызэхашэрэм кьеушыхъаты тызыпыль Іофым имэхъанэ.

— **Артист цІэрылохэр хьакІэу фестивалым кьезгүгъэблэгъэштхэ?**

— Ащи тегушшысэ. НыбжьыкІэхэр зэлъашІэрэ артистхэм алудгъэкІэштых. Адыгэ Республикэм иорэдылохэу Андэрэкъо Чеслав, Нэхэе Тэмарэ, Кушгъэкъо Симэ, ансамблэ цІэрылоу «Ислъамыем» иартистхэм, нэмыкІэхэми алудгъэкІэштых.

— **Шухъафтынхэр артистмэ афашІыцта?**

— Искусствэм хьалэлэу зэрэфлажьэхэрэм фэшІ медальхэр, щытху тхылхэр афагъэшъошэштых.

«Русская удалыр» хэлажъэ

Купхэу «Русская удалыр», «Жыур», «Ошбутенэр», «Ащэмэзыр», нэмыкІэхэри фестивалым хэлажъэх. ОрэдыІо ныбжьыкІэхэу Валерия Болтановам, Дарья Рубцовам, фэшхъафхэми загъэхъазыры.

«Русская удалым» ишүшлэ концерт гъэшІэгъонэу Мыекъуапэ шыкІуагъ. Художественнэ пащэу, АР-м инароднэ артистэу Анатолий Шипитко якІэщакІомэ ащыщыгъ. Концертным хэлэжъагъэх тиартист цІэрылоу Андэрэкъо Чеслав, орэдыІо ныбжьыкІэу Дарья Рубцовар, нэмыкІэхэри.

ОрэдыІо купэу «Ащэмэзым» ипащэу Бэстэ Асыет кызырэтиІуагъэмкІэ, адыгэ шгуашэхэр ащыгъэу кІэлэщыкІумэ тилъэпкь орэдхэр кьалощтых.

Тарихьымрэ кІэлэеджакІохэмрэ

УилІакъо итамыгъэ ошІа?

Лъэпкь хьызмэтхэмрэ Іэшлагъэхэмрэ я Гупчэу Нэгъуцу Аслъан зипащэм Адыгэ Республикэм икІэлэеджакІомэ апае зэхэхъгъэшІэгъонхэр шыкІуагъэх.

— Тикультурэ нахь зедгъэушъомбгъуным пае ныбжьыкІэхэр Іэшлагъэмэ, лъэпкь шэн-хэбзэмэ ащытэгъэгъуазэх, — еІо Нэгъуцу Аслъан. — Районхэм кьарыкІыгъэ кІэлэеджакІомэ яІакъомэ ятамыгъэхэм ясурэтхэр ядгъэлъэгъугъэх. ІІакъом итамыгъэ пхьэм хашІыкІызэ кІалэхэми пшгъашгъэхэми ашІыгъэх.

ІІакъоу узышыштым итамыгъэ пшІэным мэхъанэу иІэр зэрэмшІыкІур кІэлэеджакІомэ кьагурыІуагъ, тарихь кьэбархэр нахьышІоу зэрагъашІэ ашІоигъоу упчІэхэр кьатыгъэх. Нэгъуцу Аслъан ригъэжъгъэ Іофыр лыигъэкІотэшт.

Тиконцертхэр

«Налмэсыр» Гъобэкъуае шыІагъ

Дунаим шыцІэрыІо ансамблэу «Налмэсым» тикъуаджэмэ концертхэр кьащитыхъэзэ, лъэпкь искусствэр зикІасэхэр егъэгүшІох.

Гъобэкъуае шыкІогъэ концертхэр нэмыкІ пчыхъзэхыхэу «Налмэсым» иІагъэмэ кьахэтэгъэщы. Цыфхэр есэхэу фежъагъэх билетхэр бизнесым пылхэм, лъэкІ зиІэмэ ащэфызэ, ыпкІэ амытэу концертхэм якъоджэггүхэр арагъэплыхэу. Ар Іоф дэйкІэ тлгытэрэп шхьае, мафэ кьэс зыгорэм ахьщэ пфитышгъэп ныІа. Арышгъ, ежъ-ежырэу билетхэр цыфмэ ащэфэу икІэрыкІэу аублэжынынэу тэгугъэ.

НэкІубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэггүхэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кьэбар жугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

**Редактор
шхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхъашІэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдэкІыжэ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиокъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлъы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темуыр-Кавказ
чІыплэ гъэоры-
шлал, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышып-
къагъэу кьахэфэ-
хэрэмкІэ кьэзыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
кІыжэ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажьэхэр-
рэмрэ яеплыкІэ
зэтемыфэн ылъэ-
кІышт. Гъэзет-
еджэхэм кьыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкІи кьэ-
зытхыгъэхэм
алэкІэдгъэхъа-
жыыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4669

Индексхэр
52161
52162

Зак. 3118

Хэутыным
узшыкІэтхэнэу щыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
ЗышыкІэтхэгъэхэ
уахтэр
Сыхъатыр 18.00